

Aluminij

Časopis družbe Talum d.d., Kidričevo, junij 2007, številka 6

Kako smo poslovali v prvem polletju

Iz vsebine

4 Nagovor predsednika uprave

5 Rezultati ankete

6-12 Polletna poročila

13 Elektroliza B

14-17 Intervju

18 Poti do novih sodelavcev

19 Licenca za upravljanje in varovanje Vargas-AI

20-21 Reportaža

22 Fotografija meseca

23 Kolumna

24-25 Fotoreportaža

26 Izobraževanje

27 Upokojevanje

28-29 Rekreacija

29-30 Zdravje

31 Križanka

Časopis družbe Talum

Naslov uredništva: Talum, d.d.

2325 Kidričevo, Tovarniška cesta 10,

telefon: 02 79 95 108, telefaks: 02 79 95 103,

e-pošta: ivo.ercegovic@talum.si

Izhaja mesečno v nakladi 2300 izvodov

Uredniški odbor: Ivo Ercegović, urednik, Danica Hrnčič

in Lilijana Ditrh, članici, Darko Ferlinc, član,

Srdan Mohorič, član

Jezikovni pregled: Darja Gabrovšek Homšak

Oblikovanje: Darko Ferlinc

Prelom in priprava za tisk: Grafični studio OK, Maribor

Tisk: Bežjak tisk, Maribor

Prijateljevanje s Talumom

IVO ERCEGOVIĆ
GLAVNI UREDNIK

Osnovna tema junijske številke je prikaz najpomembnejših proizvodno-razvojnih rezultatov v prvi polovici letošnjega leta. To nalogo so opravili vodje DE in služb, pri čemer so poleg podatkov pomembni tudi njihovi osebni pogledi na celotna dogajanja. Da bi bila slika Taluma popolna, smo zaprosili predsednika uprave mag. Danila Topleka, da pojasni značilnosti letošnjega poslovanja, aktualne dogodke glede razprave o plačah in perspektivo tovarne v procesu privatizacijskega postopka.

Iz prispevkov je razvidno, da smo tudi letos na glavnih »točkah« Taluma zelo uspešni. Elektroliza C se je, kot smo vas že obvestili, povzpela »na vrh sveta«. Po navedbi dr. Čuša je bilo za to – med drugim – treba zmanjšati porabo energije na 13,1 kilovatno uro za vsak kilogram proizvedenega aluminija. To je sanjska številka, za druge morda nepomembna, toda v Talumu dobro vemo, kaj pomeni. Vemo tudi, da sta poleg strokovnega in požrtvovalnega dela elektrolizerjev in vzdrževalcev pri tem pomembni stalna oskrba z energijo ter odlična kakovost anod in drugih nabavljenih surovin. Če je elektroliza C prva, je elektroliza B druga, bi lahko v šali rekli. Morda tudi je, vendar tega ne bomo nikoli zvedeli, ker se nimamo s kom primerjati. Elektroliza B je kombinacija stare tehnologije in izboljšav, ki smo jih opravili v Talumu in tako v celoti spremenili prvotno sliko. Spremembe so najbolj občutili delavci, posebej tisti, ki so šli skozi vse faze. V pogovoru z njimi ugotovimo, da to znajo ceniti in

spoštovati. Janez Bukovič in Ivan Bilanovič, ki sta med najstarejšimi delavci, sta v svojem pripovedovanju posebej izpostavila prav to.

Na primarnem delu proizvodnje torej stvari tečejo v intenzivnem ritmu s stalnimi posegi na področju kakovosti dela. Na področju energetike, livarstva, pretaljevanja aluminija in predelave pa je še vedno prisotna pestra razvojno-investicijska dejavnost. To vedno bolj narekujejo zahteve trga in skrb za nenehne izboljšave, ki pa jih narekuje sama tehnika. Posebej je razveseljivo, da postaja naša najnovejša dejavnost, proizvodnja ulitkov, po količini in kakovosti prepoznaven del tovarne, po mnenju Mirka Veseliča pa smo tudi vedno bolj prisotni v Evropi. Poleg tega je treba omeniti, da kljub povečani proizvodnji ohranjamo dobro ekološko stanje, varujemo zdravje zaposlenih in izvajamo številne druge dejavnosti, ki ustvarjajo uspešno sliko in omogočajo dolgoročni obstoj Taluma.

Lilijana Ditrih je pripravila rezultate letošnje ankete, ki je v primerjavi z letom 2005 pokazala, da tako kot drugje v Sloveniji tudi pri nas upada zadovoljstvo zaposlenih.

Prejšnji mesec smo vam podrobno predstavili Milana Tkalčeca, predstavnika najstarejše generacije, danes je pred nami Janko Gajšt, predstavnik mlajših strokovnjakov. Janko je v tovarni enajst let, po poklicu je inženir elektrotehnike in od leta 2004 vodi OE Elektrovzdrževanje. Iz njegovega pri-

povedovanja boste spoznali pomen te enote z vidika delovanja elektronaprav, strokovne posege, nevarnosti električnega toka itn. Spoznali boste tudi funkcijo nadzornikov, ki jo Janko dobro pozna, ker je to njegova dolgoletna zadolžitev. Pokazal je tudi, da naloge vodje niso zgolj delo in rezultati, ampak tudi poglobljeno sodelovanje z ljudmi, informiranje delavcev in vse drugo, kar krepi odnose.

O nogometu vemo vse, ne vemo pa veliko o dolgoletnem direktorju Nogometnega kluba Aluminij Milanu Lipovcu. V tokratni reportaži ga lahko spoznate. Tudi o prijateljstvu vemo vse, pa je Tonka kljub temu našla lep primer, kako ga dolgo ohranjati. Tudi prijateljevanje s Talumom in v Talumu obstaja. Upoštevajmo to in se ne pustimo zavajati.

Predsednik uprave in nekateri vodje so nam zaželeli prijetne počitnice. Tudi uredništvo se pridružuje tem željam. x

»Iz prispevkov je razvidno, da smo tudi letos na glavnih »točkah« Taluma zelo uspešni.«

Spoštovane sodelavke in sodelavci!

MAG. DANILO TOPLEK
FOTO: STOJAN KERBLER

Za nami je že skoraj polovica poslovnega leta, kar je običajno čas za podrobnejše analize stanja v podjetju, za primerjave doseženih rezultatov s planiranimi, pa tudi za odločitve o ukrepih, ki naj bi pripomogli k še boljšim rezultatom.

Poslovanje Taluma je tudi v letošnjem letu uspešno, saj dosegamo in na nekaterih področjih tudi presehamo planirane vrednosti, pa tudi rezultate iz lanskega primerljivega obdobja. Obseg in struktura blagovne proizvodnje se postopoma spreminjata predvsem kot posledica postopnega zmanjševanja obsega proizvodnje v elektrolizi B na eni strani in postopnega povečevanja proizvodnje na osnovi uporabe odpadnega aluminija na drugi strani. Narašča pa tudi proizvodnja odlitkov. Odločitev o zamiku prenehanja proizvodnje v elektrolizi B do skrajnega roka, ki ga še dopuščajo

ustrezni slovenski in evropski zakoni, se je tako izkazala kot pravilna, čeprav za to obdobje ni bilo preprosto zagotoviti potrebne električne energije.

Prav možnost nabave električne energije in njena cena bosta tudi v prihodnje usodno vplivali na obstoj evropske aluminijske industrije. Talum pri tem ni in ne bo nobena izjema, saj je glede možnosti oskrbe z električno energijo že danes med tistimi evropskimi proizvajalci, ki plačujejo najvišjo ceno ob praktično nikakršnih zagotovilih glede prihodnjih dobav. Še večji del celotne blagovne proizvodnje bo treba preusmeriti na proizvode, katerih osnova ne bo izključno aluminij iz elektrolize. Spreminjal se bo proizvodni program, spreminjali se bodo kupci. Talum ne bo nikoli več vir poceni elektroliznega aluminija, pa čeprav dosegamo izjemne rezultate v sami proizvodnji.

Predsednik uprave mag. Danilo Toplek

Zakaj to poudarjam? Predvsem zato, ker se mnogi v samem podjetju pa tudi mnogi iz njegove okolice ne zavedajo, da so trenutno izjemni poslovni rezultati res posledica našega zavzetega dela in pravih poslovnih odločitev, so pa tudi posledica izjemno ugodne si-

tuacije na trgu aluminija. Visoka cena aluminija na svetovnih borzah danes še omogoča proizvodnjo tudi proizvajalcem z visokimi stroški energije (ki so npr. v Talumu 3- do 4-krat višji kot pri proizvajalcih iz Rusije ali z Bližnjega vzhoda), vprašanje pa je, koliko

jih bo sposobno preživeti njen padec. Sanjariti o tem, da se bo taka situacija dolgo nadaljevala, ali računati na to, da je lahko Talum v prihodnje vir poceni elektroliznega aluminija, je sicer dopustno, vsekakor pa nima nobene realne podlage.

Za nas, ki skrbimo ne le za sedanje, temveč tudi za jutrišnje poslovanje, je pomembno, da poizkušamo v kar največji meri izkoristiti ugoden trenutek na trgu aluminija, predvsem pa, da ga izrabimo za nadaljevanje prestrukturiranja proizvodnje. Pri tem nam »revolucionarna pisma«, ki so jih bolj ali manj znani »prijatelji Taluma« začeli širiti po podjetju, resnično niso v nobeno pomoč. Načini razprav o plačah (ki so bile leta 2006 za 29 odstotkov višje od državnega povprečja, medtem ko je bila Podravska regija za slabih 6 odstotkov pod slovenskim povprečjem) so znani in smo jih vrsto let uspešno uporabljali. Neargumentiranih pritiskov in izsiljevanj med temi načini ni bilo in jih tudi v prihodnje ne nameravam upoštevati!

Je pa Uprava vedno pripravljena prisluhniti argumentiranim predlogom in jih tudi v največji možni meri vgraditi v prihodnjo plačno politiko. To pot je ubral sindikat podjetja, ki je tudi tokrat pokazal, da se zaveda tako odgovornosti do svojih članov kot odgovornosti za posledice morebitnega nerazumnega reagiranja, če bi sledili peščici neodgovornih. V razpravah, ki jih je sindikat organiziral po vseh delovnih enotah, se je izkristaliziralo

nekaj predlogov, ki jih bo mogoče upoštevati pri spremembah strukture plač do konca letošnjega leta.

Po že kar nekaj časa trajajočih najavah se je v okviru programa prodaje državnega premoženja za leti 2007 in 2008 ponovno začel tudi postopek za prodajo Taluma. Sestavljena je bila komisija, katere naloga je izpeljava vseh dejanj, ki so potrebna za izvedbo postopka prodaje. Na osnovi prvih odzivov je težko ocenjevati, kdo vse se bo na koncu resnično odločil sodelovati v tem procesu, saj se ponovno soočamo s popolnoma negotovo oskrbo z električno energijo v naslednjih letih. Kdo se bo čutil finančno dovolj močnega za prevzem takih tveganj, ne da bi ogrozil svoj in Talumov obstoj, in kdo bo sposoben nadaljevati Talumov razvoj v smeri proizvodnje, ki bo v vse manjši meri odvisna od količin elektroliznega aluminija, bo razvidno iz prispelih ponudb. Vsekakor bomo potek postopka budno spremljali. Kljub poletni vročini bo treba ohraniti hladno glavo. Tistim, ki se v teh mesecih odpravljate na dopust, bo to sicer malo lažje.^x

Uživajte, zaslužili ste si!

Organizacijska klima in zadovoljstvo zaposlenih v Talumu v letu 2007

LILIJANA DITRIH
FOTO: SRDAN MOHORČIČ

Aprila smo v Talumu izvedli anketo o organizacijski klimi in zadovoljstvu zaposlenih. Anketa je vsebovala 120 trditev. Zaposleni so svoje strinjanje izražali na lestvici ocen od 1 do 5 ter ocenjevali dejavnike zadovoljstva. V anketi je sodelovalo 607 zaposlenih iz vseh delov podjetja.

Letos beležimo nižje povprečne ocene kot leta 2005, in sicer za vsa obravnavana področja.

Tudi ocene za dejavnike zadovoljstva so nižje, kot so bile leta 2005. V zadnjem merjenju smo zabeležili višje ocene samo za medsebojne odnose s sodelavci in za zadovoljstvo z variabilnim delom plače, ki že vseskozi rahlo narašča.

Naši zaposleni so najbolj zadovoljni z naslednjimi dejavniki:

Področje	Ocena
Najvišje ocene so prejela naslednja področja:	
s stalnostjo zaposlitve	4,07
z odnosi s sodelavci	3,98
z ugodnostmi, ki jih nudi Talum	3,87
z delom, ki ga opravlja	3,66
Najmanj zadovoljni so z naslednjimi dejavniki:	
s plačo	2,11
z možnostmi napredovanja	2,61

Srednje ocenjena področja so bila:

Področje	Ocena
motiviranost za delo	3,6
skrb za okolje, interni sistemi	3,6
izobraževanje, razvoj	3,5
Vrelci idej, inovativnost	3,5

Najnižje ocenjena področja pa so bila:

Področje	Ocena
organiziranost na ravni DE	3,4
interno komuniciranje	3,0
nagrajevanje	2,6

Podobne trende upadanja organizacijske klime in zadovoljstva zaposlenih beležijo tudi v mnogih drugih uspešnih podjetjih. Tako kažejo rezultati slovenske raziskave Siok. V večini podjetij predstavlja vir nezadovoljstva – tako kot pri nas – interno komuniciranje in nagrajevanje. Letošnji rezultati ponovno potrjujejo dejstvo, da je organizacijska klima občutljivo področje, na katerem je treba vseskozi dejavno delati.^x

Po dvajsetih letih elektroliza C čisto na vrhu

DR. ZLATKO ČUŠ

FOTO: IVO ERCEGOVIĆ

Elektrolizna hala C

V prvih petih mesecih smo v DE Elektrolize proizvedli 47.792 ton aluminija, kar je za 1.540 ton več od plana. Od skupne količine je bilo v hali B proizvedenih 12.956 ton ali 1.171 ton več od plana, v hali C pa 34.836 ton oziroma 269 ton več od plana. V obeh elektrolizah beležimo ugodne tehnološke rezultate, pri čemer v hali B obratuje dvanajst elektroliznih celic več, kot smo planirali. Predvidoma bomo tudi prvo polletje zaključili boljše, kot smo predvidevali

Elektroliza C bo kmalu dopolnila dvajset let obratovanja. Takrat vam bomo povedali vse podrobnosti, tudi z diagrami. Sedaj že lahko potrdimo, da smo prav ponosno sprejeli pohvalo dajalca tehnologije Pechiney, ki nas je na trinajstem srečanju uporabnikov tehnologije AP18 razglasil za najus-

pešnejšo elektrolizo zadnjega leta. Za to uvrstitev smo morali delati s tokovnim izkoristkom 95,3 odstotka, porabiti za tono aluminija 13.100 kilovatih ur enosmerne električne energije ter dočakati povprečno življenjsko dobo elektrolize C 3000 dni. To so sanjske številke. Povedati je treba, da smo bili celo desetletje z našimi rezultati vedno pri vrhu. Naši gostitelji Norvežani iz Karmoya so bili zadnjih deset let pred nami, prav na vrhu in nedosegljivi za vse druge uporabnike enake tehnologije. Po opazovanih parametrih v zadnjem obdobju pa so njihovi rezultati upadli, naši pa so rasli. Pred nami je velika in še zahtevnejša naloga: ali lahko ostanemo prav na vrhu in kako dolgo?^x

Energetika v znamenju projektov

BOŠTJAN KOROŠEC

FOTO: SRDAN MOHORIČ

Usmerjevalnica

Tako kot v nekaterih drugih delih podjetja smo tudi v Energetiki sredi obširnega cikla investicijskih in razvojnih projektov, ki trajajo že od leta 2001, dokončani pa bodo predvidoma v naslednjih dveh ali treh letih. Glavni namen projektov je nadaljnje optimiranje delovanja nekaterih procesov, predvsem pa dolgoročno zagotavljanje polne razpoložljivosti energentov za vse porabnike. Vzoredno bo potekalo organizacijsko prilagajanje na nove delovne razmere.

Preden opišem glavne dejavnosti, ki potekajo prav v tem času, vas želim seznaniti še z nekaterimi karakterističnimi podatki Energetike v prvih petih mesecih letošnjega leta, jih primerjati z enakim obdobjem lani ter navesti glavne razloge za spremembe primerjanih podatkov: (glej tabelo na naslednji strani).

Najpomembnejša investicijska projekta, ki pravkar potekata v Energetiki, sta:

- rekonstrukcija 55 let starega srednjega in nizkonapetostnega stikališča v transformatorski postaji Ulitki, s čimer bomo zagotovili varno napajanje za vse porabnike, ki so namenjeni proizvodnji ulitkov; glede na hitro širitev enote Ulitki se postopno že pripravljamo za rekonstrukcijo še zadnje zastarele transformatorske postaje v Talumu, torej nekdanje Polnilnice;
- rekonstrukcija prav tako dotrajanega dela nizkonapetostnega stikališča v transformatorski postaji Anode, z enakim namenom kot pri zgoraj navedenem projektu.

Med najpomembnejše razvojne projekte, ki potekajo v Energetiki, pa uvrščamo:

Št.	Karakteristični podatek	2006	2007	Razlogi za spremembe
1.	Električna energija (kWh)	737.928.416	708.079.755	Postopna zaustavitev hale B
2.	Zemeljski plin (Sm ³)	14.290.136	4.606.912	Pretaljevanje odpadnega Al
3.	Para (t)	12.332	9.710	Izraba odpadne toplote
4.	Tehnološka voda (m ³)	600.615	578.485	Optimiranje zaprtega hl. sist.
5.	Pitna voda (m ³)	15.468	14.937	Varčevalni ukrepi
6.	Voda zaprtih hl. sistemov (m ³)	1.100.413	1.225.692	Večja livarniška proizvodnja
7.	Komprimirani zrak (Nm ³)	18.053.937	19.184.041	Dodatni porabniki v livarnah
8.	Število pregledanih meril	1065	1013	Ciklični pregledi meril
9.	Število zaposlenih	36	34	Upokojitve

- avtomatizacijo črpališča tehnološke vode (Vodarna), in to ob vzporedni rekonstrukciji tamkajšnje transformatorske postaje, ki bo odslej daljinsko vodena in nadzorovana iz komandne

sobe Zaprtih hladilnih sistemov, kamor bodo premeščeni tudi sodelavci s črpališča;

- izraba odpadne toplote iz dimnih plinov žarilnih peči v Rondelicah, s čimer

bomo dodatno zmanjšali potrebne količine pare (in s tem stroške) za ogrevanje;

- nadgradnja Zaprtih hladilnih sistemov z bazeni za obdelavo odpadnih

voda; s tem bomo tudi po zaustavitvi elektrolize B zagotavljali kakovost odpadnih voda, skladno z najnovejšo okoljsko zakonodajo.

Podrobnejše opise posameznih, za nas najpomembnejših projektov pripravljamo za naslednje številke Aluminija.

Glede na vse navedeno bo za uspešno izvedbo planiranih del potrebno izjemno veliko truda in naporov vseh sodelavcev, zato v poletnih mesecih izkoristimo kak dan ali dva za nabiranje novih moči!x

Kakovost anod za čim bolj čist aluminij

MAG. AVGUST ŠIBILA
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Količinska proizvodnja zelenih anod v prvih šestih mesecih bo znašala 34.000 ton (indeks 107,8). Proizvodnja je nekoliko višja od planirane predvsem zaradi višje porabe anod v elektrolizi B zaradi upočasnjene dinamike izklapljanja elektroliznih celic. Poraba zalitih anod v elektrolizi C je bila nekoliko nižja od plana (indeks 98,6).

Kakovostni izmet (zeleni in pečeni izmet) v proizvodnji anod bo znašal 0,35 odstotka, tehnološki izmet pa 1,03 odstotka, kar je bolje od planiranih vrednosti na letni ravni. V obravnavanem obdobju v elektrolizah ni bilo zaznati negativnih dogodkov v povezavi z anodami. Število predčasno zamenjanih anod je bilo minimalno, čistost elektroliznega aluminija pa dokaj visoka in stabilna. Dobavitelji surovin (smola, koks) sledijo našim

nabavnim specifikacijam z občasnimi kakovostnimi težavami, ki pa niso pomembneje vplivale na kakovost naših proizvodov. Upošteva dejstvo, da gre za velike količine vhodnih materialov (v povprečju 160 kamionov koks in 40 cistern katranske smole mesečno), je prevzemna kontrola izjemno zahtevna in težavna. S povečanjem frekvence jemanja vzorcev in z vključevanjem zahtevkov po znižanju cen v primeru odstopanj v nabavne pogodbe pritisk na dobavitelje v povezavi s kakovostjo še povečujemo.

Vzdrževanje tehnoloških linij poteka na predvidenem ravni. Nekoliko smo povečali intenziteto obnove riedhammerjevih peči, tudi zaradi ambicije, da po zaustavitvi proizvodnje za elektrolizo B konec avgusta kapacitete proizvodnje anod ne znižamo, temveč pre-

Pečeni anodni bloki

sežno proizvodno kapaciteto približno 20.000 ton anod na leto ponudimo potencialnemu kupcu zunaj Taluma. Na področju posodobitev je v zaključni fazi projekt znižanja prašenja v fazi razkladanja in manipulacije koks. V času generalnih remontov smo izvedli precejšnje število izboljšav, ki so nastale v procesu vzpodbujanja inovativnega razmišljanja (koristni predlogi, vrelci idej) vseh zaposlenih.

Zavedajoč se pomembnega vpliva kakovosti anod na čistost elektroliznega aluminija, dejavno sodelujemo v prizadevanjih elektrolize C za zagotavljanje maksimalnih količin najčistejšega aluminija. Naše dejavnosti so usmerjene v izboljševanje homogenosti anod in znižanje kakovostnih deviacij med anodami ter zagotavljanje zadostnih količin čistega aluminija tudi v poletnem času, ko se razmere za

proizvodnjo aluminija v elektroliznih pečeh bistveno poslabšajo.

Na področju ravnanja z okoljem in varnosti zaposlenih je bilo nekaj manjših incidentov, ki na srečo niso imeli materialnih posledic. V delovni enoti nenehno izboljšujemo stopnjo tehnične varnosti in kakovosti zaščitne opreme zaposlenih. Uporaba zaščitnih sredstev in upoštevanje varnostnih predpisov se sicer izboljšuje, do samoumevnosti pa bo treba vložiti še nekaj naporov.

Nekdo je zapisal, da nam življenje mine, medtem ko načrtujemo dogodke jutrišnjega dne. Zaustavite čas, užijte današnji dan in si privoščite lepe počitnice, za sebe in svoje družine.x

V okviru pričakovanj Tudi letos rekordno

MARJAN KROŠL
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Za začetek predstavljamo livarske zlitine v prvem polletju letos v številkah: proizvodnja bo znašala dobrih 35.000 ton, kar je enako obsegu proizvodnje v istem obdobju leta 2006 in predstavlja realizacijo, ki je za nekaj odstotnih točk večja od letošnjega plana. Tehnološki in kakovostni izmet sta v okviru planskih vrednosti, resnejših reklamacij s trga ni.

Pretaljevanje odpadnega aluminija poteka po zagonu nove talilne peči na ravni, kot jo dopušča trenutni prodajni program zlitin, kar pomeni približno 500 ton pretaljenega odpadnega aluminija na mesec. Pridobili smo sicer nekaj novih kupcev primarnim podobnih zlitin, za glavne kupce z domačega trga pa so testne količine dogovorjene in bodo proizvedene v poletnih mesecih.

Vsekakor je glavna novost uporaba nove dvokomorne talilne peči v redni proizvodnji. Po uspešnem zagonu v mesecu marcu jo uporabljamo – zaradi že omenjenih omejitev s prodajnim programom – bolj ali manj občasno oziroma neenakomerno, kar povzroča težave s spoznavanjem njenega delovanja in odpravo napak, vsekakor pa

se soočamo z razmerami za delovanje, ki bodo ob polnem delovanju peči popolnoma drugačne. To pomeni – tudi glede na izkušnje z delovanjem podobne peči S6 v DE Gnetne zlitine –, da nas čaka še kar nekaj preseñenjen oziroma izzivov.

Na področju vzdrževanja naprav ugotavljamo, da nekateri sklopi občasno delujejo nezanesljivo, pojavljajo se tudi prve obsežnejše obrabe vitalnih delov, zaradi česar smo na napravah opravili kar nekaj izrednih posegov. Naprave niso več nove, konec avgusta bodo delovale že pet let, neplanirani posegi pa so le še dodaten opomin, da je nujno potreben drugačen pristop k tej problematiki.

Še o kadrih: z realizacijo projekta pretaljevanja odpadnega aluminija smo predvideli tudi kadrovske okrepitve, ki pa nam jih ni uspelo realizirati. Vzrokov je (verjetno) več, ostaja dejstvo, da v poletne mesece vstopamo kadrovsko močno oslabljeni. Kljub temu se trudimo, da bi zaslužen poletni odidih potekal čim bolj nemoteno ob normalnem poteku proizvodnje. In potem polni moči naprej, tudi, upam, kadrovsko popolnejši ...x

TOMAŽ GODICELJ

V obdobju od maja do junija 2007 smo proizvedli 9.000 ton rondelic, kar je 9 odstotkov nad planom in 10 odstotkov več kot v enakem lanskem obdobju. Preseganje planirane proizvodnje v letošnjem letu je posledica uvajanja tehnoloških sprememb na liniji za ozki trak, pri čemer se je kapaciteta linije za ozki trak izenačila s kapacitetami drugih proizvodnih operacij.

Na livnem stroju za ozki trak smo v letošnjem letu spremenili način hlajenja jeklenega traku v prvi coni in zamenjali merilnike pretoka na livnem stroju ter tako izboljšali nadzor nad hladilnim sistemom; rezultat tega je bilo doseganje hitrosti litja do 8 m/min (prej 7,5 m/min). Uporaba tanjšega jeklenega traku na livnem stroju je pokazala odlične rezultate, saj se je hkrati z uporabo postopka varjenja TIG življenjska doba jeklenega traku (oziroma čas ene nastavitve litja) podaljšala s 24 ur na 50. Posamični primeri kažejo možnosti podaljševanja tega časa do 70 ur.

V začetku leta sta bili na izsekovalnih linijah montirani dve robotski celici za manipuliranje s praznimi in polnimi

žarilnimi posodami, zato smo marca znižali število zaposlenih za štiri delavce, hkrati pa dvignili mesečno proizvodnjo s 1700 na 1.850 ton.

Na področju izdelave orodij, ki je pomemben del procesa izdelave rondelic, nadaljujemo uvajanje sprememb, ki se kažejo v zniževanju stroškov storitev orodjarne v lastni ceni rondelic. Izdelava rondelic iz zlitine AIMn 0,3 sledi načrtovani. Letos smo izdelali 385 ton rondic iz te zlitine. Področje izdelave legiranih rondelic bomo v poletnih mesecih razširili s testiranjem zlitin 3105 (0,5 odstotka Mn in 0,5 odstotka Mg) in 3004 (1 odstotek Mn in 1 odstotek Mg) pri našem kupcu v Italiji. Pričakujemo, da bodo rezultati predelave teh rondic dali nove odgovore o možnostih povečevanja proizvodnje in prodaje legiranih rondic za doze.

Na koncu se sodelavcem iz DE Rondelice in drugim, ki ste posredno in neposredno povezani z nami, zahvaljujem za prizadevno delo v letošnjem letu.x

Poleg rekordne proizvodnje tudi boljša kakovost

MILAN TEMENT

Preseganje proizvodnega plana

Proces povečevanja prodaje našim kupcem temelji na validaciji v daljšem obdobju, pri čemer se je treba konstantno dokazovati in s celotnim servisom zagotavljati stalno izboljšanje in zanesljivost dobav.

S temi referencami nam je uspelo z našimi večjimi kupci za leto 2007 doseči konsenz in skleniti pogodbe za povečane količine za 20 odstotkov, v posameznih primerih tudi do 60 odstotkov. V prvem kvartalu, ki predstavlja glede na sezonski vpliv kar neugodno obdobje, smo tako plan presegli za 21 odstotkov, v obdobju od januarja do konca maja pa za 7 odstotkov. V primerjavi z enakim obdobjem

lanj je realizacija proizvodnje večja za 44 odstotkov, v tretjem kvartalu pa si obetamo rekordno proizvodnjo.

Kakovost

Merilo kakovosti predstavlja delež izmeta v proizvodnji in delež neustreznih plošč, najdenih v procesu pri kupcih. V obdobju od januarja do konca maja 2007 je delež izmeta znotraj planiranih mej in po posameznih mesecih znaša največ 2,2 odstotka, medtem ko je za obdobje od januarja do konca maja 2007 za 0,8 odstotka pod planom.

Delež neustreznih plošč, ugotovljenih pri kupcih, je v tem obdobju dosegal

do 230 ppm, kar je 30 odstotkov pod planirano mejo, v primerjavi z lanskim obdobjem pa je delež manjši za 43 odstotkov. Že leta 2006 pa smo uspešno sanirali tudi tiskarski stroj.

VDE

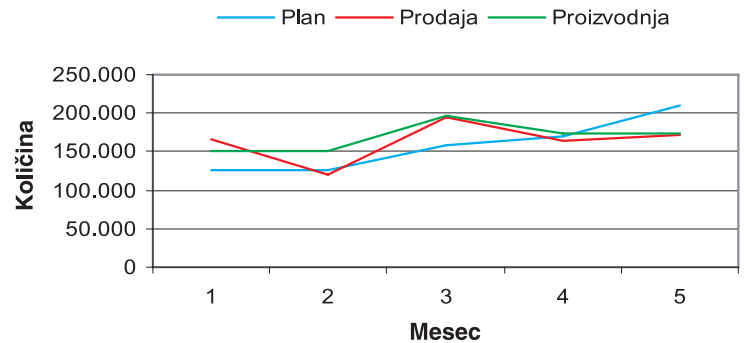
Maja 2007 je bila izvedena recertifikacija VDE, ki je bila razširjena na celoten Boshev asortiman v Nemčiji, Španiji in Grčiji. Prodajo smo povečali zaradi novih tipov plošč.

Razvoj izparilnika s sistemom no-frost

Opravljen so bile prve primerjalne meritve, razvoj pa se nadaljuje z izvedbo meritve hladilne moči komponente z oblikovanimi difuzorji za razbitje la-

minarnega toka, in to v Laboratoriju za hladilno tehniko na strojni fakulteti. Izvedba meritve bo potekala v enakih razmerah kot meritve brez motilnih elementov. Pričakujemo večjo moč uparjalnika brez pomembnega padca tlaka na zračni strani, s koriščenjem prednosti in možnosti izvedbe oblike in preseka kanalov po tehnologiji *Roll-bond.x*

Plan / Prodaja / Proizvodnja

Uspešno v prvem polletju 2007

MIRAN PURG

FOTO: SRDAN MOHORIČ

V proizvodnji drogov smo prvih pet mesecev delali s »polno paro« in zabeležili indeks proizvodnje 111, kar pomeni, da smo proizvedli skoraj 30.000 ton drogov. Indeks je povečan zaradi večje proizvodnje za Impol. Gre za predelavo, saj Impol dobavlja primarni aluminij, ki ga pretalimo v drogeve. Prav tako smo več proizvedli tudi za Hydro Aluminium. V mesecu avgustu namreč planiramo daljši zastoj zaradi remonta.

Pravzaprav pa remont poteka že sedaj in bo potekal še cel junij, toda brez zaustavitve proizvodnje. Odločili smo se posodobiti elektrokrmilje na vseh »starejših« pečeh, ki so vezane na

proizvodnjo drogov. Pa ne samo posodobiti, ampak tudi prestaviti vse električne omare v ustreznejši prostor, kar pomeni izdelavo novih kinet, povezavo naprav z novimi kablji itd. Sedaj je v obratu veliko izvajalcev, ki vse to delajo med samim litjem drogov. Zaradi tega poteka litje po »alternativni varianti«, in sicer iz peči, iz katere običajno ne lijemo. Prelivanje med pečmi pa opravljamo kar s črpalnimi lonci, delno zaradi varnosti, pa tudi zato, ker to našim livarjem uspe narediti hitreje, kot je prelivanje po naravni, običajni poti prek livnih žlebov.

Avgusta planiramo tritedenski zastoj zaradi menjave pretočnega filtra na lit-

Litje širokega traku

ju drogov. Obstoječega bo zamenjal modernejši, ki deluje na dvigu taline v reaktorskem delu s pomočjo vakuuma in brez akumulacije taline, kar pomeni, da ob menjavi kemične sestave ni treba prazniti filtra kot doslej, s čimer bomo znižali tudi tehnološki izmet skoraj za en odstotek.

Tudi pri litju širokega traku za proizvodnjo izparilnikov dosegamo pozitivne indekse. Tudi v tem segmentu

proizvodov se nam torej obetajo boljši časi. V ta namen že načrtujemo nujno potrebne posodobitve na liniji, na osnovi česar bomo lahko sledili zahtevam trga na področju kakovosti in količine.

Veliko užitek na dopustu, bodisi na morju, v hribih ali pa tudi doma, v senci.x

Vsak ulitek dobi z rojstvom svojo matično številko in zgodovino

MIRKO VESELIČ
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Povečevanje proizvodnje ulitkov se nadaljuje. Trendi povečevanja porabe ulitkov v Evropi ugodno vplivajo tudi na razvoj njihove proizvodnje v Talumu. Prvo polovico letošnjega leta so tako zaznamovali dogodki, ki bodo odločilno vplivali na nadaljnjo proizvodnjo.

Februarja 2007 so bile za serijske proizvode ulitkov podpisane večletne pogodbe z nemškim partnerjem Scheeff, kar nam zagotavlja dolgoročnost posla. Seveda smo dolžni izpolnjevati dogovore iz pogodbe, ki definirajo letne kvote z zahtevami na področju QS (sistema kakovosti). Dokončana so dela pri projektih I. faze v vrednosti 3,2 milijona evrov, s čimer so vzpostavljene proizvodne kapacitete za proizvodni tempo 1.500 ton ulitkov na leto (proizvodnja jeder, nagibno litje, čiščenje ulitkov). Pretežni del projekta I. faze se je izvajal v Livarni I. Projekt prehaja v II. fazo. Ta mesec že potekajo pripravljala dela; julija in avgusta letos nameravamo postaviti tri nove livne stroje za kokilno litje.

Prvi pregled ulitka

Obenem potekajo pripravljala dela za postavitev linij za površinsko in termično obdelavo ulitkov. Nove linije bodo začele obratovati septembra. Ob razpoložljivih kapacitetah naprav in zaradi potreb trga po ulitkih smo od začetka leta 2007 intenzivno zaposlovali nove sodelavce. Aprila in maja 2007 smo imeli 49,3 odstotka delavcev začetnikov, kar pa je za proizvodni proces precejšen zalogaj v smislu obvladovanja proizvodnega procesa in

usposabljanja na novo zaposlenih. Marca 2007 smo v proizvodnji ulitkov zaposlili prve sodelavke, kar je v Talumu novost, vendar se je ta poteza pokazala kot dobra. Začeli smo razvijati nov proizvod, prav tako pa tudi proces raderkasten, kar je zajemalo spremembe na novem ulitku, simulacijo litja, tridimenzionalno konstrukcijo kokile ter prilagajanje procesa za nizkotlačno litje in finalizacijo ulitka.

Na področju pridobivanja novih kupcev in proizvodov smo navezali precej stikov z novimi potencialnimi partnerji (Steyr Motors GmbH, Iveco, Heidolph Elektro GmbH, Behr Czech s.r.o.), s čimer želimo zagotoviti dolgoročno rast in stabilen položaj ob "zanihanju" posameznega odjemalca. Glede na specifičnost proizvodnega programa uvajamo v DE Ulitki tudi marketing. Namen tega je hiter odziv na zahteve odjemalcev in podpora njihovega razvoja.

Hkrati z vsem tem posodabljam tudi zunanjo podobo skupnega objekta DE Ulitki in DE Kontrola kakovosti. Julija bodo urejene vozne površine in zelenica.

Proizvodne rezultate prve polovice leta ocenjujem kot dobre. Vsak zaposleni v DE Ulitki in Talumu je prispeval svoj delež v nastajanju celotnega mozaika – podobe ulitkov.

Za konec še misel: vsak ulitek dobi s svojim rojstvom svojo »matično številko z zgodovino«, zato ga tako tudi obravnavajmo. x

Letos tudi uspešno medlaboratorijsko primerjalno testiranje

DR. MARKO HOMŠAK
FOTO: SRDAN MOHORIC

Laboratorij DE Kontrola kakovosti preskuša surovine, procesne karakteristike različnih materialov, proizvodov iz aluminija in aluminjskih zlitin ter parametrov okolja (vode, zrak, odpadki), vrednoti rezultate ter izdeluje mnenja in ocene glede na specifikacije, normative in zakonske zahteve. Polletna realizacija storitev bo na osnovi petmesečnih podatkov v skladu z letnim planom oziroma bo presežena za približno 6 odstotkov. V prvih petih mesecih smo v DE izvedli 10.377 določitev oziroma 41 odstotkov vseh planiranih določitev in ana-

lizirali 64.780 vzorcev oziroma 47 odstotkov vseh planiranih vzorcev.

Najboljši pokazatelj zagotavljanja kakovosti rezultatov in s tem usposobljenosti laboratorija je sodelovanje v medlaboratorijskih testiranjih. Januarja 2007 smo sodelovali v medlaboratorijskem primerjalnem testiranju v sistemu Hydro Aluminium za aluminij in aluminjske zlitine na treh vzorcih za določene elemente, in sicer: Alusuisse 426/01A, Hydro 3166-1 in Hydro 3012-3. Glede na izdelano poročilo so

Analiza

bili rezultati znotraj dovoljenega statističnega odstopanja.

Junija je bila opravljena anketa o zadovoljstvu uporabnikov laboratorijskih storitev DE Kontrola kakovosti. Skoraj vsi (> 96 odstotkov), ki so odgovorili na anketo, zaupajo v rezultate preskusov. Odziv na anketo – prejeli smo 28 odgovorov – je bil nekoliko slabši kot pri zadnji izvedbi leta 2005, ko nam je odgovorilo 32 anketirancev. Vsekakor bodo rezultati ankete možnost in priložnost za izboljšave.

Kar nekoliko prezrt je ostalo dejstvo, da smo maja pridobili novo izdajo cer-

tifikata kot potrditev uspešno vzdrževanega sistema za laboratorijsko preskušanje. DE Kontrola kakovosti ima akreditirane določene preskusne metode za področje spektroskopije (OES), odpadnih vod in emisij v zrak ter deluje v skladu s standardom ISO/IEC 17025, tokrat že po novi izdaji standarda iz leta 2005.

Vsem želimo miren in prijeten dopust, da bi si nabrali dovolj novih moči ter si odpočili misli in duha v hladni senci.x

Vzdrževalci opravili osnovno poslanstvo

STANKO HORVAT
FOTO: SRDAN MOHORIC

Približujejo se vroči dnevi, mnogi so z mislimi že nekje v idiličnih krajih, na vročem pesku ob osvežujočem morju, potepanju po planinah ali zanimivem potovanju. Večina vzdrževalcev se že znoji ob remontnih delih v Proizvodnji anod, ob prestavitvi stikalnih omar v Gnetnih zlitinah. Takšen delavnik se nam obeta vse poletne mesece. Res, čakajo nas remontni ob kolektivnih dopustih v DE Rondice, Izparilniki in Ulitki, delni remontni v Gnetnih in Livarskih zlitinah. Nekaj znoja bo še ob montaži filtra v Gnetnih zlitinah in

montaži novih livnih strojev v Ulitkih. Kar pestro je in še bo, saj hitimo tudi z manjšimi in pomembnimi preventivnimi posegi, da bi lahko vsaj za nekaj dni pobegnili v zeleni kraj.

Prav je, da preletimo polletno dogajanje na področju vzdrževanja. S preventivnim in napovednim vzdrževanjem, z načrtovanimi remontni smo se trudili opraviti osnovno poslanstvo, to je skrb za delovno razpoložljivost delovnih naprav ob sprejemljivih stroških. Razpoložljivost naprav v veliki meri znižujejo intervencijski posegi.

Struženje

Na tem področju prvo poletje ne kaže najboljšo, saj smo odaljeni od cilja v povprečju za 12 odstotkov. Trudimo se odkriti vzroke presejanja 180 intervencij mesečno in skupaj s proizvodnimi DE določiti dejavnosti.

Mesečno sproti spremljamo porabo in stroške materiala, rezervnih delov in storitev. Kot kaže, planiranih vrednosti ne bomo presežili, večji delež manj-

ših stroškov prinaša manj obnovljenih peči v hali C. Dejavnosti skupine za obnovo elektroliznih peči so osredotočene na izklope peči v hali B in delno razgradnjo že izklopljenih peči. Če so v proizvodnih DE dobro poslovali in smo k temu kaj prispevali z dobrim delom tudi v Vzdrževanju, smo na pravi poti.x

Razmislek o tem, kaj so informacije za odločanje in kako jih uporabljamo

MAG. ALBERT KOROŠEC

Vsak sistem, pa naj gre za družbeni, politični, poslovni ali ekosistem, potrebuje za svojo ohranitev in razvoj informacije o svojem delovanju, pa tudi informacije o širšem okolju, v katerem deluje, od katerega je posredno ali neposredno odvisen.

Narava je naša učiteljica in spremljevalka; neprestano nam posreduje informacije in zakonitosti, s pomočjo katerih lahko napovedujemo njeno obnašanje in s tem vpliv na naše bivanje na Zemlji. Zadnja velika »tema« o spreminjanju podnebja je samo še en dokaz več, da imamo čudno razvito lestvico vrednotenja informacij in opozoril, saj nam jih je narava posredovala že nekaj desetletij. Šele nenormalno pogosti

vremenski pojavi, od cunamijev do orkanov, na področjih, kjer jih prej stoletja ni bilo, so pomaknili prioriteto teh pojavov više. Visoka politika je v službi kapitalskih dobičkov spretno izkrivljala informacije o nujnosti spreminjenega odnosa do narave.

Ali je res treba sistem pripeljati do propada, da smo ga pripravljene spoznati, se mu prilagoditi? Ali je to res optimalna pot delovanja sistemov, katerih soavtor je človek? O okolju kot vroči temi se govori, kot da je nastalo včeraj in ga lahko popravimo jutri. Samo malo je treba pobrskati po spominu, da bi vedeli, koliko injekcij arzenika je že bilo danih naravi (zajci v Avstraliji, pokol bizonov v Ameriki, nastanitev mungov na hrvaških oto-

kih, genetske spremembe virusov ...). Vsak tak poseg je bil zelo slabo načrtovan (če sploh), njegov cilj je bila le kratkoročna rešitev določenega problema.

V visoko tehnološko razvitem svetu se ustvarja iluzija neodvisnosti človeka od narave oziroma kako lahko naravo prilagajamo svojim trenutnim potrebam. Neumno in neodgovorno je širiti prazne obljube o tem, kako lahko s tehnološkimi ukrepi (recimo postavitve senčnikov med Soncem in Zemljo, ki naj bi preprečili segrevanje) spreminjamo že začete procese na Zemlji. Kako lahko napovemo obnašanje tako kompleksnega sistema za desetletje ali stoletje, če ta trenutek nismo sposobni napovedati vremena za več dni vnaprej? Kaj se torej mora zgoditi, da bi se začeli zavedati, kako pomembno je razumeti obstoječi sistem in okolje, če ga želimo ohraniti za prihodnje rodove?

V majhnem prostoru našega Taluma nam sistem na številnih mestih sporoča informacije, ki bi morale pomeniti začetek priprav na spremembe, pa vendar jih ne zaznavamo. Zakaj? Ker se je sistem še sposoben obnavljati in deluje na osnovi vztrajnosti.

Informatiki smo postavljeni v krožišča informacijskih tokov, zaradi česar vidimo tudi informacije, ki se pretakajo med podsistemi in kažejo na vzročno-posledične povezave z vplivom na celoten sistem. Zato primerjava z ekosistemom ni naključna! Majhne spremembe imajo pogosto nesorazmerno

velike posledice, zato je načrtovanje nujno za preživetje sistema ob spremembah.

Talum je vpet v številne druge sisteme: prek slovenskega gospodarstva, političnega in še katerega do globalnega in s tem tudi klimatskega, kjer je Talum nedvomno dal svoj prispevek.

Če zaradi svoje majhnosti na to ne moremo ključno vplivati, pa lahko toliko več naredimo za svoj sistem; začnimo ga poslušati in graditi na prilagodljivosti, odzivnosti, stabilnosti. Spreminjajo se trg, družbeno okolje, pričakovanja mladih, ki iščejo izzive in priložnosti. Razpolagamo z velikimi količinami podatkov, iz katerih delamo poročila na papirju, postopki odobritev so še iz časov svinčnika, razpoložljivih sistemov za pomoč pri odločanju ne uporabljamo ... Vprašanje je, ali lahko z vztrajanjem na starih, preizkušenih receptih sledimo spremembam v okolju.

Številni načrti v raznih Talumovih okoljih se navezujejo na potrebo po spremljajočih, izboljšanih informacijah, kar je znak, da se zavedamo moči informacije in želimo prehitovati negativne dogodke. Vendar lepotni popravki na posameznih področjih ne krepijo odpornosti celotnega sistema, zgodovina kaže, da so ga velikokrat poslabšali. Prav tako nam še tako dobre in hitre informacije o delčku celote kaj malo povedo o njegovem obnašanju v prihodnje.

Obstoječi informacijski tokovi so prilagojeni obstoječi organizaciji, načinu dela in so bili grajeni v prejšnjih desetletjih, v drugem okolju, z drugim načinom razmišljanja. Izkoriščenost človeškega kapitala v Talumu v okviru teh omejitev je seveda vprašljiva, po drugi strani pa je človeški kapital najodločilnejši za nadaljnji razvoj in preživetje sistema. Prilagodljiv in odporen sistem pomeni iskanje harmonije med inovativnostjo, spremembami in stabilnostjo. Za uresničitev takšnega sistema potrebujemo zavedanje in hotenje.

Vprašanje tudi ni, kaj imamo raje, izzive ali probleme, temveč kdaj in kako se bomo lotili izzivov, da problemov ne bomo imeli.x

Tukaj moraš biti zdrav

IVO ERCEGOVIČ
FOTO: STOJAN KERBLER

Tokrat vam bomo elektrolizo B predstavili s pomočjo vtisov, ki sva si jih ob fotografiranju hale nabrala s Stojanom Kerblerjem. Najprej je treba povedati, da fotografiranje s Stojanom pomeni mnogo več, kot pove sama beseda. Gre za poseben psihološki pristop, ki se odraža v globljem sprejemanju prostora, ljudi, strojev, zraka in vsega drugega. Zato se je treba pripraviti, se sprehajati med pečmi in doumeti, kje sploh si. To sva oba doživljala kot obred, ker hala, ki je podobna svetišču, to od človeka zahteva kar sama. Tudi za delavce, ki vsak dan prihajajo vanjo, velja podobno, čeprav ni nujno, da se tega zavedajo. Dejstvo, da skoraj vsi, ki jo na koncu zapustijo, odhajajo s prijetnimi spomini, močnimi čustvi in s spoštovanjem, veliko pove. To sta potrdila naša sogovornika Janez Bukovič in Ivan Bilanovič.

Zavedamo se tudi, da se peči načrtno postopoma izklaplajo in danes je mrtvih že petintrideset. Zrak je zaradi tega nekoliko boljši, vendar pogled na prazna katodna korita in štrleče tokovodnike, ki se nemočno naslanjajo na stebra, nazorno pokaže, da nekaj izginja, odhaja za vedno. Še pred kratkim so isti tokovodniki živeli in bili polni aktivnih elektronov. Več kot 75.000 amperov električnega toka je šlo skozi anode, da bi na koncu razkrajali glinico in več kot štiriinštirideset let neprekinjeno ustvarjali nov aluminij, gram za gramom. Takšne scene so velik izziv za umetnika Stojanovega kova. »Škljocal« je filme v črno-beli tehniki, rad bi naredil

celo serijo slik, morda zadnjo v tem ambientu.

Vrneva se k Janezu Bukoviču in Ivanu Bilanoviču, ki sva ju srečala med pečmi. Lahko bi pisali tudi o drugih, saj je tudi večina pogodbenih delavcev že del procesa in so zelo prijetni ljudje. Torej, dva Janeza ali dva Ivana, kakor hočete, sta stara tovariša iz druge izmene, krvodajalca, spadata med najstarejše in sta se z veseljem odzvala na pogovor. Janez je star 52 let in je prišel v elektrolizo leta 1977, Ivan je leto dni starejši, v elektrolizi pa je od leta 1984. Oba sta krepko izkusila vse, kar je pomenila stara tehnologija, zato danes znata ceniti vse izboljšave, ki so bile narejene v tem času.

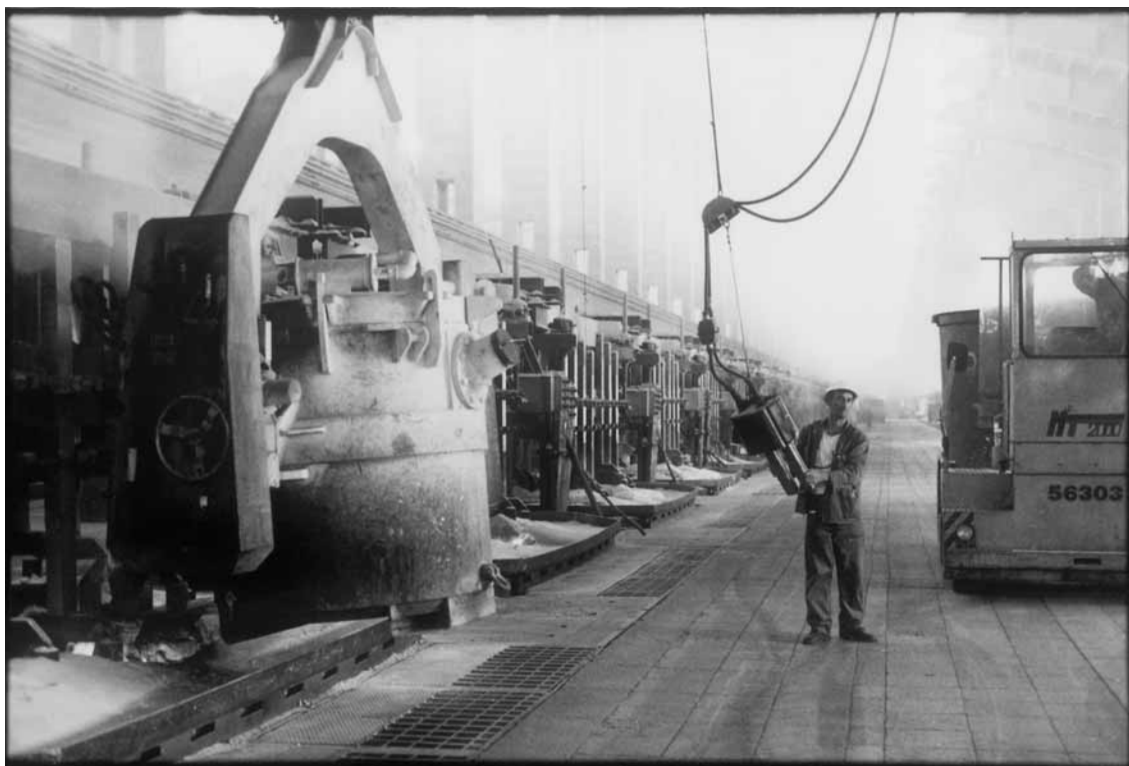
»Ko sem prvič prišel v elektrolizo, mi

je bilo vse tuje, nekaj posebnega, počutil sem se bolj slabo, dokler se nisem navadil. Potem je šlo. Najprej sem bil pečar, potem deset let črpalec in skupinovodja. Ves čas sem delal v izmeni. Takrat smo delali v dosti težjih razmerah, s starimi stroji, v prahu in vročini, in tega ni mogoče primerjati z razmerami, ki smo jih deležni po modernizaciji,« pravi Janez. Ivan pa je začel v dnevni izmeni, kot klinar. Tistim, ki prvič slišite ta naziv, ga Ivan pojasnjuje takole: »Klinarji so opravljali najtežje delo v celi tovarni. To so nam vsi priznavali, zato se niso pritoževali, da imamo največ razredov pri plači. Pri puljenju klinov se je zelo kadilo, ves prah in vroča smola sta šla direktno v glavo, pa še zelo nevarno je bilo. To sem delal do leta 1988, ko je bila izvedena modernizacija, in od takrat klinarjev ni več.«

Za omenjeno modernizacijo je bila potrebna zamenjava anodnega dela peči v vročem stanju, kar smo opisali v prejšnji številki. Oba naša sogovornika sta opravljala to delo. Pravita: »Naša naloga je bila priprava peči. V izjemni vročini smo prečrpavali elektrolit in aluminij, čistili žareče grude, mulj in vse drugo. Včasih nisi več mogel zdržati in si moral iti na žaluzije, da zajameš svež zrak. Tudi stroji so odpovedovali, zvijali so se cilindri na menjalnikih anod, gumena kolesa so gorela, pokale so cevi in zaradi tega je

bilo treba izklopiti marsikatero peč. Tudi po končani zamenjavi je trajalo dolgo, preden se je celotni sistem normaliziral. Nekaj let je bilo predčasno zamenjanih anod veliko, kar je zahtevalo veliko dela in slabše rezultate. Na koncu je bilo vse poplačano, rezultati so odlični vse do danes.«

Na vprašanje, kako se počutita danes, pred odhodom v pokoj, sta oba v en glas vidno vesela povedala: »V elektrolizi B ni bilo lahko, pa bi kljub temu spet izbrala isto delo. Tukaj moraš biti zdrav, to pa ja. V novi hali je veliko boljše. Delo v izmeni hitreje mine, kar je po eni strani dobro, po drugi pa ne, ker ti tudi življenje hitreje mine. Malo je tako urejenih in uspešnih tovarn, kot je Talum. Vsem delavcem želiva uspeh in zdravje.«**X**

INTERVJU

Pogovarjali smo se z Jankom Gajštom

Znanja in volje je pri nas več kot dovolj

IVO ERCEGOVIĆ
FOTO: SRDAN MOHORIČ

V tej številki predstavljamo Janka Gajšta, vodjo OE Elektrovzdrževanje, ki deluje v okvirju DE Vzdrževanje. Janko Gajšt je oče dveh hčera, živi v neposredni bližini tovarne, v Sester-

žah, v hiši, ki sta jo zgradila skupaj z ženo. Pri nas je enajst let – dovolj dolgo, da se je ukoreninil v svet aluminija, obenem pa dovolj mlad, da nam iz svojega zornega kota predstavi malo drugačen pogled. Za Janka sta značilni umirjenost in zanesljivost. Že njegov pogled te prepriča. Ko ga nekam usmeri, nagonsko pritegne tudi tebe, gledaš v to smer in se vprašaš, kaj neki je tam tako pomembnega. Morda je to posledica zelo zahtevnega električarskega dela, saj je pri tem poslu lahko življenjsko usodna že ena sama napačna poteza. Njegova enota opravlja dela po celi tovarni in pri vseh novih investicijah. Vzdrževalci ne bi bili vzdrževalci, če v svojih prostorih, posebej na garderobnih omarah, ne bi poskrbeli za slike lepotic. To je že tradicija. Tudi Janko jih mora imeti nekje v pisarni, sem si mislil. In res so pokukale z ekrana zelo lepe, skorajda umetniške podobe žensk. Nagibal sem se levo in desno čez njegovo ramo, vse dokler se računalnik ni samodejno ugasnil. Na nasprotni strani pisarne so steklena vrata, ki omogočajo neposreden pogled v delavnico, kar je značilnost vseh novih prostorov v vzdrževanju. Poglejmo, kaj ima povedati Janko o sebi, sodelavcih in Talumu.

Cele dneve si na terenu. Kaj te trenutno okupira?

Z ekipo trenutno sodelujemo pri generalni obnovi dveh peči in vertikalnega livnega stroja v livarni gnetnih zlitin. Naša naloga je prestaviti električne omare iz območja peči v poseben stikalni prostor. Gre predvsem za zaščito električne opreme, krmilnikov ipd. pred prahom in temperaturo.

»Za Talum je velika prednost, da ima za nadzornike svoje ljudi, ki najbolje poznajo specifikto tovarne in po prevzemu del ne odidejo z izvajalci. To je jamstvo, da bo delo opravljeno kakovostno in poceni.«

Kdo odloča o tem?

V tem primeru gre za odločitev vodstva livarne in področnega vzdrževanja, kjer pri tem še največ dela Franc Horvat. To za nas ne pomeni le fizične prestavitve, ampak tudi polaganje novih kablov s priklopi in druge strokovne posege v električnih omarah. Nekaj omar smo izdelali novih.

Ali lahko na kratko predstaviš svojo organizacijsko enoto Elektro-vzdrževanje.

Smo ena večjih enot v DE Vzdrževanje, skupaj nas je zaposlenih petindvajset. Delimo se na skupino za vzdrževanje rotacijskih strojev, skupino za vzdrževanje dvigal in električnih napeljav ter skupino za vzdrževanje visokonapetostnih naprav.

Katere so osnovne dejavnosti posameznih skupin?

Vzdržujemo vse elektromotorje, ročna električna orodja, varilne stroje, ob-

navljamo navitja elektromotorjev, popravljamo grelna telesa v tovarni in podobno. Skupina sodeluje pri planiranih remontih na napravah. Druga skupina vzdržuje razsvetljavo, napeljave male moči ter mostna in konzolna dvigala, sodeluje pri manjših investicijskih delih s polaganjem napeljav in pri izdelavi električnih omaric. Opravljamo tudi predpisane periodične meritve električnih napeljav male moči ter pregledujemo strelovode. Rišemo načrte in projektiramo električne napeljave za potrebe Taluma. K tej skupini spadajo tudi dežurni električarji, ki ob popoldnevih, čez konce tedna in praznike dežurajo v podjetju ter intervenirajo na vse električne okvare. Skupina za visokonapetostne naprave deluje zunaj delavnice in vzdržuje transformatorje z vso pripadajočo opremo ter stikalno opremo v transformatorskih postajah, usmernike za elektrolizo, kablovode in akumulatorske baterije ter enosmerne sisteme v postajah. Opravljamo še nadzor nad rednim servisiranjem vseh večjih naprav za hlajenje in prezračevanje v tovarni (upravna zgradba, servisni objekt, livarne, hala C ...) ter nekaterih manjših deljenih (split) sistemov.

Kaj te je navdušilo za tehniko, za električarja?

Lahko rečem, da me je navdušila simpatična in sposobna profesorica fizike že v osmem razredu osnovne šole v Majšperku, kjer smo elektrotehniko obravnavali zelo obširno.

Enako je povedal Milan Tkalcčec. Ali ste bili vsi električarji zaljubljeni v svoje učiteljice?

Tega ne morem potrditi. Mene je pritegnila in sem se na njeno priporočilo odločil za elektrotehniko, čeprav sem pri opravljanju posebnih testov pokazal nadarjenost za prostorske predstave, like in so mi svetovali arhitekturo.

»Kar se vodenja tiče, so lastne izkušnje na življenjski poti najbolj pomembne. Poleg tega so mi veliko pomenila dodatna izobraževanja v Talumu v tej smeri.«

Tako si prišel v Maribor.

Leta 1984 sem se vpisal na srednjo elektrotehnično šolo (SERŠ), na močnostno smer in pri šolanju nisem imel velikih težav. Leta 1989 sem se vpisal na Tehniško fakulteto, smer elektrotehnika. Takrat se je vpisalo 440 študentov, v drugi letnik pa nas je napredovalo le 120 na visoki in 60 na višji stopnji v vseh treh smereh (elektronika, avtomatika in močnostna elektrotehnika).

Talum.

Prvo prakso v Talumu sem opravljal v drugem letniku srednje šole v elektromehanski delavnici, v tretjem letniku pa v vzdrževanju livarn. Poleg tega sem med počitnicami en mesec delal v elektrolizi B kot elektrolizer. Redno sem se zaposlil junija 1995. Za pripravniško nalogo sem imel vzdrževanje usmerniških transformatorjev. To so tisti transformatorji, o katerih je govoril Milan Tkalčec, ki bodo zaradi uspešne obnove preživeli elektrolizo B.

Po končanem pripravništvu si postal tehnolog I. Katera dela vse opravlja delavec s tem nazivom?

To je zelo širok pojem. Mene so dali v Elektrovzdrževanje, kjer ni bilo inženirskega kadra. Vrgli so me v »hladno vodo« in sem moral sam raziskovati, kaj je najbolj primerno v strokovni smeri. Z veseljem sem se vključeval v vsa konkretna dela. Po odhodu Staneta Hojaka je kot pomočnik enoto vodil Stanko Pal, šele pozneje se nam je pridružil Boštjan Korošec, ki je nato uradno prevzel vodenje OE. Leta 1997 sem naredil strokovni izpit po Zakonu o graditvi objektov. To mi je prišlo prav, ko so se pojavile nove investicije. Posebej pri drugi fazi modernizacije sem se vključil kot nadzornik različnih del za področje elektrike.

»Od začetka sem čutil pripadnost in zaupanje sodelavcev, ravno tako tudi odgovornih v Talumu, kar s svojim delom, upam, tudi upravičujem.«

Nadzorniki. Moram reči, da sem se prvič zavedal, kaj pomeni nadzor, pri Ljubu Kamplu in Slavici Mlakar. Sedaj opazujem sodelavko Andrejo Srečkovič, nadzornico gradbenih del, in vidim, koliko je pri tem strokovnega, odgovornega in zelo pomembnega dela.

Prav je, da se pove malo več o nadzoru sploh. Pri investicijah imamo na

eni strani investitorja in na drugi zunanje izvajalce. Med njima so nadzorniki, in to kot edina in najbolj konkretna povezava. Za Talum je velika prednost, da ima za nadzornike svoje ljudi, ki najbolj poznajo specifikto tovarne in po prevzemu del ne odidejo z izvajalci. To je jamstvo, da bo delo opravljeno kakovostno in poceni.

Drugače bi izvajalci lahko delali po svoje (ceneje), z napakami, ki se velikokrat ne opazijo takoj. Lahko si izmislijo tudi nepotrebna dela.

Točno. Izvajalec želi vedno delati najceneje in lahko opravi tudi dela, ki niso nujna, niso racionalna in podobno. Če ni strokovnega in nenehnega nadzora, nastalih napak ne odpravijo, ampak jih pogosto skrivajo. Nadzorniki sodelujemo že pri začetku projektiranja. Določamo »robne pogoje«, če se matematično izrazim, in sodelujemo pri razpisu oziroma izbiri izvajalca. Potem opravljamo nadzor in na koncu prevzem in predajo novega ali predelanega objekta ali tehnologije v uporabo, kar je pri slednjem zelo pomembno.

Zate in za tvojo generacijo je bil projekt druge faze modernizacije odskočna deska za naprej.

Res je. Glavna nadzornika na močnostnem elektropodročju sva bila z Milanom Tkalčecem. Projekt je bil zelo dobro nastavljen na vseh področjih in smo ga uspešno izpeljali. Moja prioriteta je bil nadzor v livarnah, vendar pa sem poleg tega opravljal tudi druga strokovna dela v Vzdrževanju v sodelovanju s Koroščem. Zato ni čudno, da sem po njegovem odhodu v Energetiko novembra 2004 prevzel vodenje OE Elektrovzdrževanje. Dobro sem spoznal ljudi in sem lahko takoj začel upravljati s polno odgovornostjo.

Pa vendar zahteva vodenje drugačen pristop, neka druga znanja, pravo umetnost.

Vodenje enote še danes štejem za velik izziv, posebej zaradi tega, ker poleg vsega opravljam še nadzore. Zavedam se, da je obseg dela v naši stroki zelo širok in en človek ne more podrobno obvladovati vseh tehničnih znanj in slediti razvoju, zato pri nadzoru sodelujem s čim več sodelavci, da

so rešitve in odločitve bolj kakovostne. Zdi se mi zelo pomembno, da sodelujem z vzdrževalci novih naprav in upoštevam njihove izkušnje. Kar se vodenja tiče, so lastne izkušnje na življenjski poti najbolj pomembne. Poleg tega so mi veliko pomenila dodatna izobraževanja v Talumu v tej smeri.

Pri katerih projektih trenutno sodeluješ kot nadzornik električnih del?

Končujeta se širitve livarne livarskih zlitin z novo pečjo T4 za pretaljevanje in skladišče odpadnega aluminija z mehansko predelavo. Tudi obnova Sanitarne gre proti koncu. Že nekaj časa pa se pripravlja rekonstrukcija starejših transformatorskih postaj (tehnične specifikacije, projekti, izbori opreme). To narekujejo stanje tehnike

Upoštevam in obravnavam tudi priporočila na naše delo, če se pojavijo. Zavedam se, da imam odlično ekipo, ki ji lahko zaupam.

Kako sledite strokovnosti, ki je z novimi napravami vedno bolj zahtevna?

V skupini imam tri inženirje, drugi so elektrotehniki in elektriki. Predvsem z mladimi inženirji skušam dvigniti strokovnost dela. Spremljamo novosti v naši stroki in se udeležujemo primernih seminarjev ali predavanj. Uspeva nam, da že sami projektiramo zahtevnejše industrijske napeljave. Glede strokovnosti se je za zelo koristno izkazalo sodelovanje s skupino vzdrževalcev avtomatskih naprav na področju procesnega vodenja. Rišemo

in potreba po širitvi proizvodnih obratov. Vodja teh podprojektov je Milan Žumber, sodelujejo pa še sodelavci iz Energetike in mi. V pripravi je obnova visoko- in nizkonapetostne opreme, ki je stara že štirideset let in več. Predvidoma bo večina del dokončanih do konca leta, preostala pa leta 2008.

Ali ti sodelavci zaupajo? Kako shajaš z nadrejenimi?

Od začetka sem čutil pripadnost in zaupanje sodelavcev, ravno tako tudi odgovornih v Talumu, kar s svojim delom, upam, tudi upravičujem. Da odločitve pri vodenju niso le moje, skušam upoštevati različne opcije sodelavcev. Dnevno vodenje del prepuščam skupinovodjem, tedenske plane in druge strokovne ali operativne odločitve pa sprejemamo skupaj.

krmilne sheme s potrebnimi izračuni, kjer koli se pojavi potreba. Tudi sam sem kot tehnolog projektiral, sedaj pa to zelo uspešno nadaljujejo sodelavci. Tu bi predvsem izpostavil Robija Merlaka.

Ne glede na redna vzdrževalna dela smo zadolženi tudi za preglede in meritve električnih napeljav in strelododov, ki jih zahteva zakonodaja. Do sedaj še nismo odpravili vseh pomanjkljivosti na tem področju, naš končni cilj pa je nastaviti kontinuirane preglede, enako kot na vseh drugih napravah. To obveznost sem si zadal pri prevzemu vodenja enote in jo moramo kmalu izpolniti. S tem bomo imeli popoln nadzor nad stanjem električnih napeljav in strelododov v Talumu. Znanja in volje je pri nas več kot dovolj.

Elektrikarji in varnost.
 Pri nas se zahtevata strokovnost in pazljivost, posebej pri visokonapetostnih napravah. V teh napravah je veliko energije, in če pride do preboja na telo v obliki električnega oblaka ali direktnega udara, je zelo majhna možnost, da človek preživi. Zato je vsaka napaka lahko življenjsko usodna. Pred leti se je zgodilo nekaj težjih nesreč in delavci niso mogli več opravljati istega dela, tako da so bili premeščeni drugam.

Kakšna je perspektiva vaše skupine?
 Pri elektrikarjih že čutimo pomanjkanje, skupina se stara, nekaj jih v kratkem odhaja v pokoj. Opažam podoben problem kot v drugih obratih, in to glede kadra in plač. Zato me je strah,

da bi bil osip večji. Pri previjanju motorjev že iščemo zunanjo pomoč, ker preprosto ni več ljudi, ki bi to delo še opravljali. Tako nam odhajajo znanje in izkušnje, po drugi strani pa se obseg dela širi. Čeprav gre za nove naprave, ne pomeni, da jih ni treba vzdrževati. Vzdrževanje je vedno zahtevnejše. Zaprtje elektrolize B ne bo veliko vplivalo na nas. Elektromotorji na pečeh so le kaplja v morju. Najbolj se nam bo zmanjšalo delo zaradi usmerjevalnice hale B, zato skupino že prilagajamo.

Vzdrževalci ste vedno bili bolj glasni pri opozarjanju na razmerja med plačami in podobno.
 Ker delamo v dnevni izmeni, se vse pri nas toliko bolj pozna. Nezadovoljstvo s plačo je stalnica, toda trenutno se

stopnjuje in me je strah, da nam ne odidejo ključni kadri. Specifična znanja je težko ohraniti, še težje jih je potem pridobiti. Razpoložljivost in zanesljivost delovanja naprav sta odvisni predvsem od kakovostnega vzdrževanja, ki ga lahko izvede samo usposobljen, izkušen in motiviran kader. Upam, da se tega zavedamo vsi odgovorni. Toda tudi v takšni situaciji se moraš znati. Posebno težo pri tem imajo s svojim pristopom in odnosom do ljudi vodje.

Kako drugi gledajo na vas?
 Naše delo je bolj pomembno, kot se na splošno misli, saj neposredno vplivamo na zanesljivost delovanja naprav. Predvsem mislim na mnenja proizvodnih obratov, ki že tradicionalno kritizirajo vzdrževalce, čeprav naša

»Upam, da se tega zavedamo vsi odgovorni. Toda tudi v takšni situaciji se moraš znati. Posebno težo pri tem imajo s svojim pristopom in odnosom do ljudi vodje.«

skupina tega ni deležna kot drugi. Toda nikoli ne veš, kaj kdo misli. Zavedamo se, da nismo popolni in se moramo nenehno izpopolnjevati. Zelo je pomembno, da nimamo težav z osebnimi odnosi v skupinah, in na to pazimo skupaj s skupinovodji.

Kako tvoja generacija gleda na Talum kot celoto?
 Talum je odlično podjetje za slovenske razmere in širše. Osebnostim to preobrazbo procesa, zapiranje elektrolize, povečanje pretaljevanja in vse, kar to potegne za sabo. Za vzdrževanje so naprave vedno bolj zahtevne in naš kader se mora temu prilagajati. Največji problem vidim v ceni energije. Zelo pomembni se mi zdijo prilagoditev proizvodnje livarn na preto-pljeno surovino, razvoj ulitkov in

druga finalizacija izdelkov. Privatizacija je odprto vprašanje, ki lahko negativno vpliva na nadaljnji razvoj podjetja. Mislim, da bi z zastavljeno strategijo razvoja v smeri pretaljevanja Talum lahko uspešno posloval na evropskem trgu.

Koliko časa ti še ostane za zasebno življenje?
 Malo, vendar dovolj, če hočeš. Z družino živimo v Sesterzah, v hiši blizu gozda, zato so mi od živali najbližji ptiči. Ptičje petje me prebuja. Imamo tudi manjši sadovnjak in vrt. Prosti čas v glavnem preživljam z družino. Kolesarim pa večinoma sam po naših Halozah. Občudujem naravo in se zelo razveselim pogleda s hriba v dolino.x

Poti do novih sodelavcev

DARJA VODUŠEK

FOTO: STOJAN KERBLER

Že v prejšnjih številkah smo pisali o dejavnostih v zvezi z iskanjem kadrov, ki jih v Kadrovski službi v sodelovanju z drugimi sodelavci izvajamo že vse leto. Nekaj več o tem tudi v tem Aluminiju.

Prve ženske zaposlujejo torej tudi v proizvodnih obratih. Nekateri Talumovci kar malo zavidajo sodelavcem iz DE Ulitki. Resda ženske ne zmoremo opravljati vseh del in biti v tem popolnoma enakopravne moškimi, vendar pa z vztrajnostjo, voljo in znanjem znamo in zmoremo marsikaj. To so dokazale tudi sodelavke iz Ulitkov, ki smo jih sprejeli z malo strahu, danes pa jim za uspešno delo lahko samo čestitamo. V četrtek, 24. maja, je bil v Mariboru največji zaposlitveni sejem v Podravju. Na tako imenovanem Kariernem dnevu se je v prostorih Fakultete za elektrotehniko, računalništvo in informatiko predstavil tudi Talum. Dogodek je bil namenjen predvsem mladim in perspektivnim kadrom, pa tudi drugim iskalcem zaposlitve. Imeli so možnost navezati stike z morebitnim prihodnjim delodajalcem. Ker tudi v našem podjetju potrebujemo strokovni tehnični kader, je bil sejem idealna priložnost spoznati čim več mladih potencialnih kandidatov za zaposlitev. Kljub temu da je tudi ta sejem potrdil, da je največ iskalcev zaposlitve izobraženih mladih družboslovcev in žensk, smo prve razgovore s kandidati, ki smo jih srečali na sejmu, že opravili.

Možnost zaposlitve smo ponudili tudi delavcem, ki jim bo zaradi zaprtja Tovarne sladkorja Ormož prenehalo delovno razmerje. Talum smo jim najprej predstavili v njihovih prostorih, nato pa smo jih povabili še na ogled tovarne. Priznavajo, da je Talum sodobno, modernizirano podjetje. Tudi visoke temperature v livarnah jim niso tuje. In prepričani smo, da v prihodnje nekaterim kruha ne bo več dal sladkor, temveč aluminij.

Bomo v prihodnje zaposlovali tudi delavce iz drugih držav? Morda je to zaenkrat še prav tako tabu tema, o kateri pa se bomo morali – tako kot o zaposlovanju žensk – začeti resneje pogovarjati. V tem mesecu nas je obiskal avtobus delavcev z Madžarske. Pri organizaciji ogleda smo sodelovali z agencijo za posredovanje kadrov. Okoli 50 Madžarov je bilo presenečenih in navdušenih nad velikostjo in sodobnostjo našega podjetja. Pokazali so velik interes za delo v Talumu, če bi jim bila ta možnost ponujena. Na Madžarskem je, so povedali, precej drugače. Bistveno slabše so razmere za delo, slabše je tudi plačilo. Edina meja, ki je – čeprav smo vsi v Evropi – še vedno postavljena, je jezik. Vendar se bomo morali v prihodnje vsi potruditi, da se bomo med seboj razumeli.

Tudi v naslednjih mesecih bomo izvajali dejavnosti, s katerimi bomo v naše delovno okolje povabili nove sodelavce, ki bodo pomagali pri nadaljnjem razvoju Taluma.x

Licenca za upravljanje in varovanje Vargas-Al

MILAN KOKOL

Vratarnica

Zakon o zasebnem varovanju med drugim dokaj podrobno predpisuje zahteve za pridobitev licenc. Med najpomembnejšimi pogoji sta zahteva po svojem ali pogodbeno zagotovljenem varnostno-nadzornem centru in ustrezno število varnostnikov, ki se lahko pravočasno odzovejo na alarm. Ključni dejavnik delovanja celotnega sistema delovanja pa je hiter in varen prenos alarmnih signalov od alarmne naprave do varnostno-nadzornega centra. Te zahteve predpisuje Slovenski standard SIST BS 5979, ki je oblikovan po britanskem vzoru. Doseganje predpisanih normativov je zelo zah-

tevno in terja poleg velikih finančnih vložkov tudi visoko raven strokovnosti in znanja.

Varnostno-nadzorni center je osrednja točka sistema, v katerega so speljani vsi alarmni signali. Ustrezno usposobljeno osebje spremlja in nadzoruje celoten sistem varovanja ter usklajuje delovanje intervencijskih ekip. V ta namen je deset naših delavcev uspešno opravilo šolanje za operaterja in si s tem pridobilo certifikat NPK operater. Varnostno-nadzorni center mora v okviru sistemskih zahtev in namena vsebovati določene naprave, in sicer:

- naprave za spremljanje alarmnih signalov, naprave za upravljanje s sistemi tehničnega varovanja in drugimi tehničnimi sredstvi,
- različne komunikacijske sisteme, ki omogočajo hiter in varen prenos sporočil in so namenjeni predvsem usmerjanju intervencijskih skupin,
- naprave za shranjevanje različnih varnostnih signalov ali sporočil,
- ustrezno video in avdio opremo, ki omogoča nadzor nad razmerami in preučevanje dogodkov iz preteklosti.

V varnostno-nadzorni center so speljani signali različnih tehničnih sredstev sistema tehničnega varovanja. Te

skupine tehničnih sredstev so sistemi videonadzora, sistemi nadzora gibanja, protivlomni sistemi in sistemi, ki so sestavljeni iz javljalnikov in sredstev za prenos alarmnih sistemov. Danes je na center priključenih približno 3500 senzorjev za vlom in javljalnikov v primeru požara. Pohvalimo se lahko tudi z učinkovitim videonadzorom na daljavo iz treh podjetij na Ptuj.

Kot smo v Aluminiju že pisali, stari varnostno-nadzorni center ni izpolnjeval zahtev novega standarda, zato je bilo treba narediti novega, ki bo izpolnjeval stroge zahteve SIST BS 5979. Februarja je center pregledal preglednik, ki ga je določilo Ministrstvo za notranje zadeve. Preglednik je podal pozitivno izvedeniško mnenje, na podlagi katerega smo konec aprila na Ministrstvo za notranje zadeve vložili vlogo za pridobitev licence za upravljanje z varnostno-nadzornim centrom in vlogo za pridobitev licence za varovanje premoženja. Center mora biti priključen še na rezervni center; v našem primeru bo to center pri Varnosti Maribor, hkrati pa bo pri nas center za varnostne kopije (*backup center*) za Varnost Maribor, kar je veliko zaupanje naši družbi.

Ministrstvo za notranje zadeve nam je na podlagi vlog v maju izdalo odločbi za *licenco za upravljanje z varnostno-nadzornim centrom in licenco za varovanje premoženja*.x

Nogomet, najpomembnejša postranska stvar na svetu

DARKO FERLINC
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Avto sem parkiral tik pred ograjo, ki loči glavno igrišče Nogometnega kluba Aluminij od preostalega dela športnih površin. Vse je bilo mirno. Le nekaj delavcev je ravnalo nanos peska na delu novega igrišča. Čeprav igrišče zame ni nič novega, sem se ponovno počutil prijetno ob pogledu na zeleno travo, gozd okoli igrišča ... Vse je tako pomirjujoče zeleno. Zeleno, ki te ljubim, zeleno ... Miran Lipovac je povedal, da delavci pripravljajo površino za še eno novo igrišče, ki ga bodo »zasadili« z umetno travo.

Tokrat bomo ubili dve muhi na en mah: predstavili bomo nogometni

Miran Lipovac se je v Talumu zaposlil leta 1983 kot transportni delavec v takratnem TOZD-u Promet. Po dveh letih službovanja je začel opravljati dela vodje transporta. Ker mu poklicna izobrazba ni omogočala opravljati zelenega dela, se je ob službi vpisal v prometno tehnično šolo.

Ob spremembah v podjetju in njegovi reorganizaciji so se dogajale spremembe tudi v DE Promet, posebej korenite ob koncu devetdesetih let. Promet od takrat sestavlja ta dve organizacijski enoti (Vzdrževanje komunalne infrastrukture in Cestni promet). Kot vodja Vzdrževanja komunalne infrastrukture, ki vključuje vzdrževanje cest, kanalizacije in železniških prog, transportne storitve, področje ravnanja z odpadki ter organizacijo razkladanja glinice in premika vagonov se srečuje z najrazličnejšimi opravili praktično po celotnem območju Taluma. S svojimi sodelavci v DE se odlično razume, vse pobude, težave, probleme ... rešujejo s pogovorom. Ponosno pove, da so odličen tim.

Ker je po naravi optimist, ki mu delovne navade niso tuje, se je pripravljen spopasti s kakršnimikoli izzivi, ki se jih ne boji in ne brani. V podjetju se poskuša dejavno vključevati v najrazličnejše projekte, predvsem na področju infrastrukture, v zadnjih nekaj letih pa tudi na področju ekologije, kar je bil eden od razlogov, da se je leta 2004 vpisal v višjo strokovno šolo v Ljubljani.

»Rad bi povedal, da sem srečen, ponosen in počaščen, ker lahko sodelujem v zgodbi o uspehu, kar Talum vsekakor je.«

klub Aluminij iz Kidričevega in njegovega dolgoletnega direktorja Mirana Lipovca.

Tako kot še nekatere dejavnosti spada tudi nogomet med tradicionalne. Za vse je značilno, da so na koncu sedemdesetih in v osemdesetih letih

prejšnjega stoletja skoraj propadle. Mnogi so se spraševali, ali so orkester, pevski zbor in seveda tudi nogomet potrebni taki tovarni, kot je bila TGA in je danes Talum. Prav gotovo so, saj v njih sodelujejo zaposleni, njihovi družinski člani in drugi prebivalci našega okolja, zato je odločitev o ohranjanju tradicije izjemna in absolutno pravilna.

Z rastjo tovarne je raslo tudi naselje, in z naseljem potreba po organiziranem igranju nogometa. Tako je v drugi polovici štiridesetih let prejšnjega stoletja nastal klub in popolnoma logično je bilo, da so mu dali ime »Aluminij«. To ime klub nosi še danes. Ko je Jugoslavija še trdno stala na svojih nogah, je NK Aluminij igral celo v

Poslanstvo

Klub v pretežni meri sestavljajo otroci in mladostniki. Zato je prva naloga vseh, ki v klubu delajo, prav delo z mladimi. To je torej glavno poslanstvo kluba. Poleg nogometnih treningov je zelo pomembna vzgoja otrok in mladostnikov, ki jim v klubu pomagajo pridobiti športnega duha in druge pozitivne človeške vrednote. Na treningih otroci in mladostniki pridobivajo disciplino, razvijajo prijateljstvo in spoštovanje do soigralcev. Pridobivajo občutek za skupinsko delo, pripadnost, lojalnost in tekmovalnost. Z delom v klubu mlade odvrčajo »od ulice«, torej jim pomagajo kakovostno preživeti otroška in najstniška leta, ki jih prenekateri mladostnik v puberteti

drugi zvezni nogometni ligi, kar pa je takrat veliko pomenilo. Po določenem obdobju, v takrat specifičnem in nogometu nenaklonjenem času, je klub začel nazadovati in je tudi skoraj propadel. Propadati so začeli klubski objekti, od garderob in sanitarij do tribune. To je pomenilo tudi upadanje članstva, slabšo kakovost igralcev in tekmovalnje v nižjih tekmovalnih ligah.

V začetku devetdesetih let so se stvari začele obračati na bolje. Klub je dobil novo vodstvo, ki ga je sistematično peljalo v uspešnejše delo in razvoj.

Miran Lipovac je postal direktor Nogometnega kluba Aluminij leta 1996 in ga že več kot desetletje uspešno vodi. Ne smemo pa pozabiti na predsednika kluba Zvonka Jevšovarja, ki vsekakor predstavlja enega izmed glavnih stebrov kluba.

zapravi za neumnosti, ki ga potem spremljajo vse življenje. In mu dajejo neki čuden, velikokrat negativen pečat. Danes po zelenicah in igriščih kluba teka in trenira več kot 270 otrok in mladostnikov, od 6-letnikov do članske ekipe. Dobra igrišča in površine za treninge, dobro, predvsem pa strokovno delo trenerjev, dobra organizacija so razlogi, da starši radi vključujejo svoje otroke v Nogometni klub Aluminij.

»Klub v pretežni meri sestavljajo otroci in mladostniki. Zato je prva naloga vseh, ki v klubu delajo, prav delo z mladimi. To je torej glavno poslanstvo kluba.«

»Tako veliko igralcev, ki so se nogometnih veščin začeli učiti v NK Aluminij, danes igra za slovenske prvoligaše ali uveljavljene tuje klube.«

Glavno igrišče v Kidričevem velja, kar se travnate površine tiče, za enonajboljših v Sloveniji. Tudi drugi sprem-

so se nogometnih veščin začeli učiti v NK Aluminij, danes igra za slovenske prvoligaše ali uveljavljene tuje klube. Nekateri so igrali tudi v državni reprezentanci. Spomnimo se obeh Gajserjev, pa Kmetca in Fridla. Na travi v Kidričevem sta trenirala tudi Zlatko Zahovič in Nastja Čeh.«

Kaj pa tisti, zaradi katerih klub deluje? Direktor kluba Lipovac odgovarja: »Cicibani tekmujejo v dveh kategorijah, U-8 in U-10, v okviru tekmovanj v organizaciji MNZ Ptuj, kjer nastopajo tudi mlajši dečki U-12. Starejši dečki U-14, kadeti U-16 in mladinci U-18 tekmujejo v najvišjih rangih tekmovanj v Sloveniji v posameznih starostnih razredih, kar pomeni v prvih ligah (1. SML, 1. SKL, U-14 VZHOD).

ljajoči prostori kluba so več kot primerni, saj je v njih poleg garderob, tuširnic, sanitarij in klubskih prostorov tudi zelo kakovosten fitness center, kjer člani kluba nabirajo kondicijo in krepijo mišice.

Predvsem strokovno delo z otroki in mladostniki je tisti veliki in osnovni cilj kluba, zaradi katerega ga je družba Talum denarno podpirala vsa leta in ga podpira še naprej.

Dotaknimo se še tekmovalnih rezultatov, čeprav ti niso najpomembnejši. Članska ekipa je končala sezono na sredini lestvice (6. mesto) druge slovenske nogometne lige. Direktor kluba Lipovac pravi: »Ko igralci v članskem moštvu »prerastejo« drugoligaške nastope, imajo možnost oditi v klube, ki igrajo v prvi slovenski nogometni ligi, nekateri pa športno pot nadaljujejo tudi v tujini. Tako veliko igralcev, ki

Njihove uvrstitve po pravkar končanih prvenstvih so zelo dobre, saj vsi zasedajo mesta v sredinah lestvic. V vodstvu kluba so z rezultati zadovoljni, zadovoljni pa so tudi z delom strokovnega osebja, tako na treningih kot tudi na tekmovalnem in pedagoškem področju.«

Lipovac je še povedal, da veliko mladincev, ki so »zrasli« na travi v Kidričevem, uvrščajo v prvo moštvo. Sami torej vzgajajo svoj kader.

Med večje uspehe zadnjih obdobij štejejo uvrstitve članskega moštva v finale slovenskega pokala (s Hit Gorica), dvakratno zaporedno uvrstitev mladinske ekipe Aluminija v finale tekmovanja za slovenski pokal. Lani je ta ekipa z zmago nad ekipo Hit Gorica slovenski mladinski pokal tudi osvojila. Velik uspeh pa je dosegla tudi selekcija U14, ki se je lani uvrstila na

zaključni turnir Nike v Pragi (o tem smo poročali tudi v našem časopisu), na tem turnirju pa je bila odmevna predvsem zmaga nad slovitim Ajaxom iz Amsterdama.

Kakšno pa je v Kidričevem zanimanje za nogomet?

»Zanimanje za nogomet v Kidričevem je, tako kot povsod drugod, v veliki meri odvisno od uspehov moštva. Bolj ko je uspešno, raje ljudje hodijo na tekme. Naša slaba točka je neurejena tribuna, ki bi jo nujno morali posodobiti. Menimo, da bi z novo tribuno dvignili raven gledanosti tekem in s tem prav gotovo pritegnili več gledalcev na stadion.«

Pred dvanajstimi leti je imel klub dve igrišči z naravno travo. Danes je v tem športnem kompleksu pet hektarov urejenih površin za treninge in igro. Od tega so tri igrišča z naravno travo, eno z umetno ter več manjših površin. Infrastruktura je zagotovo najboljša,

»Najprej bi radi zgradili novo tribuno za okoli 1500 gledalcev, znotraj te pa bi uredili tudi druge potrebne prostore.«

kar jih v tem trenutku premore Slovenija. Igrišče z umetno travo je največja pridobitev kluba v zadnjem času. NK Aluminij je bil s to pridobitvijo prvi v tem okolju, na kar so še posebej ponosni. Tako igrišče omogoča treninge tudi v slabših vremenskih razmerah, zato so se tudi s to pridobitvijo še izboljšale možnosti za vadbo.

Lipovac pravi, da imata velike zasluge za izvedbo tega projekta predsednik kluba Zvonko Jevšovar in predsednik uprave družbe Talum mag. Danilo Toplek.

Prihodnost

Cilji za prihodnost so v klubu vedno prisotni. Najprej bi radi zgradili novo tribuno za okoli 1500 gledalcev, zno-

traj te pa bi uredili tudi druge potrebne prostore.

Glavni namen te naložbe pa še naprej ostaja pridobiti čim več gledalcev na tekme in jim ponuditi boljšo raven spremljanja športnih dogodkov.

Skoraj neverjetna pa se zdi ideja, da bi v Kidričevem uredili športno-turistični kompleks, ki bi pritegnil klubske in morda tudi državne nogometne reprezentance iz Slovenije in tujine, ki se pripravljajo na različna tekmovanja (zainteresirana je tudi NZS). V ta kompleks spada izgradnja športnega hotela z vso potrebno infrastrukturo za nemoten potek priprav nogometašev na tekmovanja. Ideja se zdi neverjetna predvsem zato, ker si Kidričevega pač nihče ne zna (ali noče) predstavljati tudi kot turistični center. Če pa resno pomislimo, je ideja povsem uresničljiva. V NK Aluminij v to verjamejo.x

Najboljše fotografije tega meseca

Sardinija. Foto: Palmira Banko.

Ognjemet. Foto: Milan Osterc.

Rusija. Foto: Aleksandra Murks.

Regata. Foto: Miran Jeza.

Prijateljstvo in ljubezen

ANTONIJA KRAJNC

manju neizogibnega, uporu, praznini, jezi, žalosti, trmi, dojemu stanja in sem rekla: »Ni problema, veliko zadev moram narediti in drug teden je idealen čas za delo.«

Presenetila sem samo sebe in spravila lastno dušo v obup. Ta me bo zapustila enega lepega dneva. Duša želi užitek in dogodivščine, čutim, da se tokrat ne bo umaknila in pristala na pogajanja. Prislunem ji, kako mi prišepne: »Vse se spreminja, odhaja in prihaja, vedno pa obstaja polje vseh možnosti; z veseljem počakaj na naslednji teden in odprti se življenju, prepusti se in uživaj ...«

Pred koncem tedna vseh možnosti se zalotim v globokem delu, duša pa še vedno ne da miru in me nagovarja: »Pozabila si živeti, preveč delaš, spodobne ženske ne pišejo zgodovine ...« Vtem zazvoni telefon in zaslišim Petrov glas: »Živijo, Peter pri telefonu. Imaš kaj časa? Rad bi se s tabo nekaj pogovoril ...«

Sredi dela zaslišim svoj glas: »Seveda, proti večeru, če ti ustreza.«

Petru je oboje ustrezalo, dan in večer. Meni tudi. Odprlo se je le polje vseh možnosti, življenje je igra. Odrinila sem delo in začela s pripravami za srečanje s prijateljem. Vse želje so pobegnile in polotila se me je praznina, postala sem nepopisan list. Tudi preteklost se je umaknila sedanosti, o prihodnosti sploh nisem razmišljala. Dobila sva se v manjši restavraciji in že na začetku pogovora ugotovila, da sva edina gosta. Ob svečah, zamaknjeni in oddaljeni glasbi, polni luni in solatnem krožniku sva obujala življenjske zgodbe. Veliko sva se smejala in niti enkrat se nisem spomnila na svo-

jega dragega. Duša me je opomnila in me pohvalila: »Hitro se učiš, lepo, da si ga dala na »stand by« ...«

Nekaj uric je minilo, kot da bi jih stisnil v minute, in Peter mi je na koncu večera priznal, da mu najino prijateljstvo veliko pomeni, da čuti, kot da sva z nevidnimi nitmi brezčasno povezana. »Nekaj ti moram povedati, a to bo na koncu,« mi je rekel na začetku. Radovednost se je nastanila v vsako celico, možgani so predelali vse skupne dogodivščine, duša je uživala. Zavedam se, da ne bom nikoli razumela vsega dogajanja v sebi. Moja ravnanja niso plodovi značajskih napak. Razlog je duša, ki kljub občasnemu upiranju vztraja na življenjski poti, in ko ji prislunem, hitro ugotovim, da so težave izzivi, rešitev le-teh je pogosto protislovna.

Ne morem reči, da mi vedno ugaja, kar vidim ali doživljam.

Pogosto počnem same neumnosti, odpiram se negotovosti, opazujem »noro« obnašanje zaljubljenec. Iščem skupno dušo, ki jo ustvarita dva, in ta večinoma deluje nerazumno. Nekateri zaljubljeneci si želijo občasne oddaljenosti, drugi poskušajo čim več časa preživeti drug z drugim, eni si želijo kratkotrajnih ljubezni in iščejo vedno nove izzive, drugi sanjajo o eni sami pravi in močni ljubezni. Težko sprejemam resnico, da se prave spremembe dogajajo v domišljiji. Veliko jih tam ostane, čeprav bi lahko uresničili skorajda vse svoje sanje.

Zasledujem in se umikam, čutna sem in otročja, predajam se ljubezni z enako strastjo, s kakršno iščem samotno pot. Nemir življenja izhaja iz razdvojenosti, duša poskuša poenotiti naspro-

tja in nenehno vabi v neraziskane, nove kraje.

Večer se je iztekal skupaj z vinom in Peter je preliel misli v ozračje, prebudil je zaslanjeno pozornost.

»Ko sva skupaj, se čas umakne, in čeprav sva si močno različna, je nemogoče pojasniti, zakaj sva dolgoletna prijatelja. Prijateljstvo je vsebina duše in ne zahteva medsebojnega uje-manja. Do sedaj sem spoznal veliko ljudi, a kljub temu imam malo prijateljev in prijateljcev. Ne morem pojasniti, zakaj je najin prijateljski odnos dolgo-trajen,« je končal Peter.

Negibno sem ujela hitre besede: »Jutri odhajam v Avstralijo in ta večer sem želel preživeti s tabo. Če se ne bom pogosto javljal, vedi: za vedno sem in bom tvoj prijatelj ...«

Rosna meglica je zastrla pogled, solza se je dotaknila roke, besede so se prelile v en sam objem. Ostala bova prijatelja za vedno, dva svetova vsak na svojem koncu, miselno združljiva. Dopisovala si bova in ostala povezana, čas je nepomemben – zanimiva je le vsebina.

Srečno, Peter, tvoj odhod ne bo izbri-sal najinega odnosa, ta bo le postal drugačen.

Tako je minil še en dan in jutri se vrne moj dragi. Pritegnil me bo v svoj film zadnjih dogodkov, ti bodo napoti zamišljenemu romantičnemu večeru. Tokrat ga bom prehitela in ga povabila, da preživiva večer daleč od vseh, v majhni sobi, osvetljeni z zadnjim luninim krajcem. Mogoče bom drugačna, a še vedno ista reka, ki nenehno spreminja moč, globino in tok vode. x

Dnevi se daljšajo na račun noči. Te si še dodatno želim skrajšati, pri polni luni me zapuščajo misli o spanju in se oblikujejo v hrepenenje duše po dose-ganju popolnosti, polnosti. Naslednji teden bo takšno vzdušje, začela sem že snovati sanje o podaljšanih, romantičnih uricah, ko mi moj dragi reče: »Naslednji teden moram na službeno potovanje. Veš, da mi ni, a služba je služba ...«

Sanje so se v trenutku razbežale in naredile prostor presenečenju, spreje-

Otroci so risali in pisali o zdravju

FOTO: DARKO FERLINC

Otroci zaslužijo najboljše

DARJA VODUŠEK
FOTO: DARKO FERLINC

Da si naši otroci zaslužijo res najboljše, potrjuje vreme, ki na otvoritvi razstave njihovih slikic v okviru akcije Rišemo in pišemo na temo zdravje, nikoli ne skopari. Tako je bilo tudi letos na sedaj že sedmi prireditvi. Sonce je na vso moč razdajalo svoje žarke po nasmejanih, malo prestrašenih, a navdušenih obrazkih. Letos so otroci risali in pisali na temo Zdravi zobje.

Včasih je lahko nam, nekoliko starejšim, kar nerodno ob tem, na kaj vse nas otroci spomnijo s svojimi risbicami. Njihova domišljija in znanje sta ponovno pomagala, da je nastalo kar 130 avtorskih del. V polnem šotoru jih je skupaj s starši popeljala v pravljčni svet zobkov pravljčarka Lilijana Klemenčič.

Veseli smo, da nas otroci obiščejo v tako velikem številu. Danes jim res ni treba več čakati na starše pred vrati tovarne, kot se je to pred leti zgodilo članu uprave Francu Visenjaku. Zgodba o tem je bila del uvodnega nagovora in je prav gotovo zbudila spomine tudi pri marsikaterem od staršev, ki so otroke pripeljali v tovarno.

Otroci prav gotovo ne bodo pozabili še naprej skrbeti za svoje zobke, da bodo zdravi in lepi. Pri tem jim bosta pomagali zobna ščetka in krema, ki sta bili letošnja nagrada mladim umetnikom.x

Otroci si v spremstvu staršev ogledujejo svoje izdelke

Portorož 2007

DANICA HRNČIČ

Tudi letos je organizator Planet GV pripravil zanimiv in strokoven program na že XV. Kongresu tajnic in poslovnih sekretarjev. Kongres je potekal od 24. do 26. maja v Kongresnem centru GH Bernardin v Portorožu. Na največjem tovrstnem srečanju pri nas in v Evropi se je tudi letos zbralo več kot 600 udeleženk.

Predavatelji so bili priznani strokovnjaki iz gospodarstva, različnih izobraževalnih ustanov in organizacij. Seznanili so nas z aktualnimi vsebinami in novostmi, ki oblikujejo tajniško stroko.

Kongres ni minil brez slovesnosti ob dnevu tajnic Slovenije in podelitve 11. zlatega znaka tajnici leta 2007 ter certifikatov preizkušena tajnica. Tajnica leta 2007 je Olga Gorkič iz grosupeljskega podjetja Tipro Keyboards.

Poslovno okolje od nas pričakuje vsak dan več, pa tudi sami pričakujemo več, in to na splošno od življenja. Prav na tovrstnih srečanjih si pridobimo nova znanja in praktične napotke za izboljšanje svoje učinkovitosti in osebne odličnosti ter širjenje osebne socialne mreže s kolegicami iz drugih podjetij.x

Majda, Majda, Natalija, Vika in Danica pred odhodom iz Portoroža

USODA KRUTA JE MED NAS POSEGLA
UTRGALA MLADOSTNI CVET,
NESREČO, ŽALOST NAM POSTREGLA.
ZAKAJ TAKO JE KRUT TA SVET?

ZAHVALA

Ob nenadni, mnogo prerani in boleči izgubi dragega sina

SANDIJA PREDIKAKE
5. 1. 1987 - 12. 5. 2007
iz Lovrenca 96

sse iskreno zahvaljujema vsem prijateljem, znancem in sodelavcem Taluma za izraženo sožalje, sočustvovanje, cvetje, sveče in spremstvo na njegovi mnogo prerani zadnji poti.

Posebna hvala pevcem in godbi Talum ter sindikatu SKEI.

Predvsem se zahvaljujema sodelavcem II. izmene ter vodstvu DE Livarske zlitine.

Vsem še enkrat iskrena hvala.

V globoki žalosti:
ati Miran in mamica Tatjana

Na valovih sprememb

ANTONIJA KRAJNC
FOTO: SRDAN MOHORIČ

Včasih se nam zdi, da se je življenje ustavilo in da smo vpeti v vsakdan: služba, družina in nekaj prostega časa. Prelomni dogodki nas opomnijo, da čas kar hitro ubira svojo pot. V letošnjem letu se končuje poslovno obdobje naše sodelavke Štefke Ilijevec. Dela vodenja gostinstva in pred tem strežbe je vsa leta izjemno dobro opravljala. Kot posebnost je možno poudariti natančnost, discipliniranost in prijaznost pri opravljanju zahtevnih

del in nalog. To še zdaleč ni vse, kar je Štefka podarjala podjetju in sodelavcem. Večkrat nam je prinesla doma spečen kruh iz več vrst moke in obogaten s sezamom, lanom in bučkinimi pečkami. Vsa leta je v podjetju izdelovala zdravilne izvlečke iz zelenih, nedozorelih plodov oreha in borovnic. Te izvlečke je pripravljala natančno po starodavnih receptih in smo jih podarjali zvestim obiskovalcem kot posebno dragocenost. Nikoli jih nismo prodajali.

Zadnja leta je Štefka največ svojega delovnega časa posvečala vodenju in organizaciji gostinskega dela na igrišču za golf. V prostem času živi družinsko življenje in podarja veliko svojega prostega časa in ljubezni svojim trem hčeram in njihovim družinam. Rada je tudi na vrtu, veliko rož krasijo okolico in notranjost njenega doma. Vse naštetost nam daje vedeti, da ji ne bo dolgčas. Vsi njeni sodelavci in sodelavke ji želimo obilo sreče v nadaljnjem življenju. **x**

Štefka Ilijevec

Nadarjena za pogajanja

Cvetlični vrt pred našo restavracijo krasijo tudi rožice, ki nam jih je pred leti prinesla sodelavka Hilda Premužič. Hilda je najprej delala v kuhinji pri pripravi hrane, potem je napredovala do vodje kuhinje in nadaljevala poslovno pot pri nabavi živil in drugega materiala v podjetju. Pri opravljanju del nabave je izstopala njena nadarjenost za pogajanja z dobavitelji. Uspevalo ji je dosegati zelo ugodne cene za podjetje, ne da bi zaradi tega trpela kakovost nabavljenih materialov. Izjemno dobro in psihološko je znala prepoznati dobre in šibke lastnosti dobaviteljev; iskreno in odkrito jih je opozarjala na morebitne pomanjkljivosti pri naročenem materialu. Hilda prosti čas preživlja s svojo družino in starši, ki živijo v neposredni bližini. Rada plete volnene ali bombažne izdelke, vsa leta smo občudovali njene ročno izdelane jopice. Nesebično in brez naročil je pogosto pri-

nesla kakšen svoj izdelek kot darilo za naše otroke ali vnuke. Ves svoj prosti čas podarja svojim družinskim članom: možu, hčeri in sinu z družino. Ob koncih tedna in prostih dnevih z možem uživata ob delu na vikendu v Vočji Gornji v Hrvaškem Zagorju. Trsi na sončni strani hriba jima vsako leto podarijo slastno grozdje, iz katerega pridelata vrhunsko kapljico. Medsebojno razumevanje in ljubezen dodata življenju smisel, tako da se bo dosedanji del službenih obveznosti prelil v sproščen vsakodnevni družinski utrip. Vsi sodelavci in sodelavke se spominjamo skupnih lepih trenutkov na vikendu v Hrvaškem Zagorju in ji ob poslovitvi od delovnih obveznosti v Družbi VITAL želimo veliko užitek v družinskem in prijateljskem krogu. **x**

Hilda Premužič

*Pomlad je že prišla v tvoj vinograd,
drobne trobentice in rožice že cvetijo,
te čakajo, te kličejo,
a ti tiho, tiho spiš,
in se nič več ne zbudiš.*

ZAHVALA

Ob mnogo preranem slovesu od dragega moža, očeta, tasta in dedija

JOŽEFA LESKOVARJA
z Brega 47/a v Majšperku

se iskreno zahvaljujemo vsem prijateljem in sodelavcem za tiho misel ob slovesu, za izrečeno sožalje, za darovano cvetje, sveče in denarno pomoč. Hvala g. Polajžerju za govor, pevskemu zboru Talum za odpete pesmi in godbenikom Taluma za odigrane melodije. Hvala tudi vsem sodelavcem v DE Vzdrževanje in sindikatu SKEI iz Taluma. Vsem še enkrat hvala.

Žena Dragica, sin Andrej s Katjo in hčerka Simona z družino

Uredništvo Aluminija se opravičuje družini umrlega sodelavca Jožefa zaradi zamude pri objavi te zahvale, ki je nastala po naši krivdi. Prosimo za razumevanje.

Na planini in v jami

BOGDAN LUKMAN
FOTO: MILAN HADLER

čenje: majice z napisom Raduha 2007. Majice je organizacijski odbor pripravil v spomin na ta dan. Nato smo se napotili do planinske kočice na Loki, kjer smo si privoščili prvo malico ali zajtrk in se pripravili za vzpon na vrh Raduhe. Gora ima 2062 m nad morske višine. Začeli smo se vzpenjati proti vrhu; vsak med nami se je spraševal, kakšna bo pot, ali bo naporno.

Vztrajno smo napredovali in po dobri uri in pol prispeli na vrh. Napor in trud sta bila poplačana s čudovitim razgledom v dolino in na sosednje vrhove. Vsi smo doživljali vsak svoj uspeh in notranje zadovoljstvo, da smo skupaj osvojili še enega od slovenskih vrhov. To smo seveda potrdili s skupinsko fotografijo na vrhu Raduhe. Zavedali

pa smo se, da je osvojitve vrha le pol opravljene poti, treba je opraviti še pot nazaj in varno sestopiti. Vrnili smo se v dolino, v kočico na Loki, kjer nas je čakala naročena topla malica, golaž s polento.

Popoldne smo se odpravili do Snežne jame, ki smo si jo ogledali v spremstvu izkušenega vodiča. Ta nam je najprej povedal nekaj o njenih značilnostih, kako so jo odkrivali in raziskovali. Tudi mi smo prispevali svoj delež pri ogledu jame, saj nismo samo navadni turisti, smo vendar vzdrževalci! Vodič namreč ni mogel zagnati agregata za elektriko, ki je napeljana v prvi del jame za osvetlitev. Priskočili smo na pomoč in agregat je hitro začel delovati. Pa naj še kdo reče, da vzdr-

ževalci nis(m)o dobrodošli! Po tej peripetiji smo zadovoljni nadaljevali raziskovanje Snežne jame in uživali v njeni lepoti.

Po končanem ogledu smo se napotili proti našim avtomobilom in se odpeljali nazaj v Kidričevo. Zjutraj smo rekli, da se po jutru dan pozna. Zvečer smo ta rek lahko potrdili. Polni notranjega zadovoljstva, le malo utrujeni smo si rekli: »Naslednje leto je treba tak dan ponoviti.« Organizacijskemu odboru se zahvaljujemo za presenečenje in lepo pripravljeno turo, hkrati pa mu nalagamo novo nalogo: naslednje leto naj pripravi novo turo.x

Kot že nekaj let zapovrstjo se vzdrževalci iz anod zberemo zadnjo soboto v maju, ko preživimo dan malo drugače kot običajno. To je dan, ki je namenjen druženju in krepitvi morale, da lažje premagujemo napore na delovnih mestih.

V soboto, 26. maja, ob 5.45 smo se vzdrževalci anod dobili na parkirišču pred tovarno. Pravimo, da se po jutru dan pozna. To jutro je bilo lepo, jasno in toplo, in upali smo, da bo takšen tudi dan. Ob 6. uri smo se s tremi avtomobili odpeljali na enodnevno druženje, rekreacijo, uživanje v naravi, novim avanturam naproti.

Pot nas je vodila proti Lučam in od tam naprej proti vznožju Raduhe. Na dogovorjenem mestu smo parkirali avtomobile in si pripravljali nahrbtnike, ko smo doživeli prvo presene-

Na vrhu Raduhe

Kolesarski maraton v Podlehniku

SLAVKO KRAJNC
FOTO: SLAVKO KRAJNC

Udeleženci maratona

Tudi letos smo se sodelavci Taluma udeležili rekreacijskega kolesarskega maratona v Podlehniku. Maraton je namenjen vsem ljubiteljem kolesarstva, da od blizu spoznajo prelepe razgibane Haloze. Start maratona je bil v soboto, 26. maja, ob 9.30 pred krajevno dvorano.

Izbirali smo lahko med dvema dolžinama proge: krajša je bila dolga 23 km in je potekala v smeri Tržca, Suhe Veje, Vidma, Leskovca ter nato nazaj proti Podlehniku, daljša pa je bila dolga 46 km in se je nadaljevala naprej proti Žetalam, do osnovne šole ter nazaj proti Podlehniku. Vreme je bilo kolesarjem zelo naklonjeno, tudi proga je omogočala prijetno vožnjo, zato je bilo zelo razveseljivo, da so bile v naši ekipi tudi ženske. Po končanem maratonu je bil še družabni del in razglasitev najštevilčnejše ekipe. To je bila z 48 udeleženci ekipa Taluma. Z osvojenim pokalom smo se v popoldanskih urah zadovoljni in polni lepih vtisov vračali domov. Da smo se maratona lahko udeležili, gre zahvala vodstvu Taluma ter sindikatu, ki nas pri tem podpira.

Da v tem svetu, polnem udobja in izobilja, ne moremo biti srečni, nam manjkata preprostost ter uresničitev zadanega cilja, za kar pa je treba vložiti nekaj napora. A to človeka krepi in mu daje moč za naprej. Lep kolesarski pozdrav!x

ZDRAVJE

Uveljavljanje zdravstvenih storitev v tujini

VERA ŠPENDL
VIR: ODDELEK ZA MEDNARODNO
ZDRAVSTVENO ZAVAROVANJE
FOTO: LIDIJA KOSI

V tokratnem zapisu vas želimo seznaniti z evropsko kartico zdravstvene zavarovanja, ki predstavlja način uveljavljanja zdravstvenih storitev v tujini, kako pridobiti evropsko kartico oziroma certifikat ter kakšna sta obdobje veljavnosti in obseg pravic v državah z veljavno evropsko zakonodajo, v državah s sklenjenimi sporazumi in na območju drugih držav. Zavarovane osebe, vključene v obvezno zdravstveno zavarovanje v Republiki Sloveniji, imamo med začasnim bivanjem v tujini zagotovljene pravice do nujnih oziroma potrebnih zdravstvenih storitev. V državah članicah EU, EGP in Švici ter na Hrvaškem in v Makedoniji uveljavljamo zdravstvene storitve z evropsko kartico zdravstvene zavarovanja (evropska kartica)

neposredno pri zdravnikih oziroma v zdravstvenih ustanovah, ki so del javne zdravstvene mreže. Na Hrvaškem in v Makedoniji je treba ob evropski kartici predložiti tudi spremni dopis z izpiskom osebnih podatkov, ki ga prejmemo skupaj s kartico. *Posebej je treba opozoriti, da evropska kartica zdravstvenega zavarovanja ni osnova za uveljavljanje načrtovanega zdravljenja v tujini; za ta namen je treba po veljavnih predpisih pridobiti odobritev Zavoda za zdravstveno zavarovanje Slovenije. Pred odhodom na Hrvaško ali v Makedonijo je treba pridobiti tudi odobritev dializnih zdravljenj, ker se te zdravstvene storitve lahko uveljavljajo v skladu s sporazumom samo na osnovi dogovorjene listine.*

Evropska kartica zdravstvenega zavarovanja je brezplačna, zavarovana oseba je dolžna plačati le nadomestno kartico za isto obdobje veljavnosti (npr. pri izgubi še veljavne). Pridobitev evropske kartice je mogoča z naročilom na internetnem naslovu www.zzs.si ali na samopostrežnih terminalih (SST-jih), torej povsod, kjer je mogoče potrjevati slovenske kartice zdravstvenega zavarovanja. V posebnih primerih jo lahko zavarovana oseba naroči tudi osebno na enotah in izpostavah Zavoda. Osnova za pridobitev evropske kartice je veljavna slovenska kartica zdravstvenega zavarovanja, rok za pridobitev naročene kartice je vsaj štiri delovne dni, zato priporočamo, da jo zavarovane osebe naročijo pravočasno. Upoštevati je treba tudi, da je mogoče pridobiti novo evropsko kartico največ sedem dni pred iztekom še veljavne. V izjemnih primerih (nepričakovan takojšnji odhod v tujino, izguba ali kraja evropske kartice, zamujen rok za pridobitev evropske kartice in podobno) lahko zavarovane osebe pridobijo na enotah in izpostavah zavoda certifikat, ki je začasno nadomestilo za evropsko kartico in zagotavlja iste pravice kot kartica. Veljavnost evropske kartice za zavarovane osebe, ki so na zasebnem ali službenem potovanju v tujini, je tri mesece. Izjema so upokojenci in po njih zavarovani družinski člani, otroci do dopolnjenega 15. leta oziroma do dopolnjenega 18. leta starosti, če niso sami zavarovanci, po tej starosti pa le, če se še redno šolajo, in sicer do konca šolanja. Za te kategorije zava-

rovanih oseb lahko velja kartica tudi za obdobje do enega leta. Posebej je opredeljena veljavnost kartice za zavarovane osebe, napotene na delo v tujini, in njihove družinske člane, za osebe, napotene na strokovno izpopolnjevanje v tujino, in za študente, ki se šolajo v tujini. Veljavnost evropske kartice za vse te osebe je vezana na predvideno obdobje dela, čas izpopolnjevanja oziroma za čas predloženega potrdila o šolanju.

Obseg pravic je za države EU in EGP ter za Švico določen z evropsko zakonodajo. Obsega zdravstvene storitve, ki so potrebne iz medicinskih razlogov, pri čemer je upoštevana narava storitev in pričakovana dolžina bivanja v drugi državi članici. Obseg pravic opredeli zdravnik, ki sprejme osebo na zdravljenje; pri tem je ključnega pomena opredelitev pričakovane dolžine bivanja v tujini. Velja, da je obseg pravic večji za osebe, ki v tujini bivajo daljši čas (študentje, delavci na delu v tujini in iskalci zaposlitve), kot za osebe, ki so v tujini le na začasnem bivanju. Na Hrvaškem in v Makedoniji smo slovenski zavarovanci upravičeni do nujnega zdravljenja in nujne medicinske pomoči. Opozoriti je treba, da naši zavarovanci v vseh zgoraj navedenih državah uveljavljajo zdravstvene storitve skladno s predpisi države, kjer se trenutno nahajajo. To pomeni, da je treba v nekaterih državah storitve tudi doplačati, enako kot to velja za zavarovane osebe teh držav. Ta plačila se ne povrnejo.

V državah, s katerimi Republika Slovenija nima podpisanih sporazumov o socialnem zavarovanju in zanje ne

velja evropska zakonodaja, je obseg pravic omejen na nujno zdravljenje in nujno medicinsko pomoč po slovenskih predpisih. Enake pravice imamo slovenski zavarovanci v Bosni in Hercegovini, s katero je sporazum o socialnem zavarovanju sicer že sklenjen, šele v pripravi pa je administrativni dogovor o izvajanju sporazuma. V teh državah uveljavljamo nujne zdravstvene storitve brez listin, storitve je treba plačati, nato pa lahko na osnovi predložene medicinske dokumentacije, računov in dokazil o plačilu računov na Zavodu vložimo zahtevek za povračilo stroškov teh zdravstvenih storitev. Povračilo stroškov zdravljenja, ki ni bilo vnaprej načrtovano, se obravnava v skladu s slovenskimi predpisi, znesek za povračilo pa se izračuna na osnovi povprečnih cen zdravstvenih storitev v Republiki Sloveniji.

Prejeto medicinsko dokumentacijo, račune in dokazila o plačilu je treba hraniti tudi, če oseba uveljavlja zdravstvene storitve na osnovi evropske kartice v državah z veljavno evropsko zakonodajo ali v državah s sklenjenimi sporazumi pri zasebnih zdravnikih ali v zasebnih klinikah, ki nimajo pogodbe z državno zavarovalnico ali pa zdravnik ali zdravstvena ustanova v tujini evropske kartice zdravstvenega zavarovanja ne upošteva iz kakšnega drugega vzroka. Tudi v teh primerih smo plačniki storitev zavarovanci sami in lahko vložimo zahtevek za povračilo stroškov zdravstvenih storitev, če seveda ni šlo za načrtovano zdravljenje. Zahtevki za povračila stroškov se obravnavajo v skladu z veljavno

evropsko zakonodajo oziroma določili meddržavnih sporazumov in ob upoštevanju slovenskih predpisov.

Neposrednemu plačevanju zdravstvenih storitev v tujini v vseh navedenih primerih, še posebej v državah, za katere ne velja evropska zakonodaja in z njimi tudi ni sklenjenih sporazumov, se lahko zavarovane osebe izognemo s sklenitvijo komercialnega zavarovanja z medicinsko asistenco v tujini. S tem zavarovanjem je zmanjšana tudi možnost nekorektne obravnave (plačila helikopterskih prevozov zasebnih prevoznikov v primeru nesreč, za katere so zavarovanci samoplačniki in sredstev ne dobijo povrnjenih, preverjanje vključenosti zdravnikov in ustanov, kjer uveljavljajo svoje pravice, v javno mrežo države, kjer se nahajajo, plačilu prevoza bolnika v domovino, kar tudi ni pravica iz obveznega zdravstvenega zavarovanja, in podobno).

Da se bi se izognili nepotrebnim zapletom na poti, sta na enotah in izpostavah Zavoda na voljo zloženci *Kaj je dobro vedeti o zdravstvenem zavarovanju pred odhodom v tujino* in *Evropska konzularna zaščita*, na spletni strani Zavoda je podrobneje opisan postopek pridobivanja evropske kartice, opredeljene pa so tudi pravice, ki jih določajo nacionalne zakonodaje nekaterih držav.x

Tudi ob morju lahko planinarite

SLOVARČEK: PINES – IZRAELSKI POLITIK, NOTRANJI MINISTER 2005 (OPHIR), ONEIRODINIJA – NEMIR V SPANJU, NOČNA MORA, VAJT – SLOVENSKI FILMSKI SNEMALEC (SLAVO), LOTI – DENARNA ENOTA V LESOTU, ČAJA – MOČVIRSKI ALI VODNI PURAN IZ JUŽNE BRAZILJE IN ARGENTINE, MAC – SESTAVNI DEL ŠKOTSKIH IN IRSKIH PRIIMKOV.

SLOVENSKI PISATELJI				SESTAVIL: JANKO SEGULA	SLIKARSKI COPIC	NEMIR V SPANJU, NOČNA MORA	VRSTA ŽITA	TURŠKI VELIKAŠ	SLOVENSKI POLITIK (MATEJ, 1973)	KENJSKI POLITIK (MOJ, 1924), PRED- SEDNIK DRŽAVE				
				MORSKI OZIGALKAR										
				KEMIJSKI ELEMENT (P)										
TALUM 2007	DENARNA ENOTA V LESOTU	POLET, VNEMA	ARISTO- FANOVA KOMEDIJA SLO. FILM, SNEMALEC (SLAVO)				ZAVETNIK KRANJSKE ZIDARSKA ROČNA LOPATICA					ZDRAVKO OCVIRK	SANKCIJA	MALA EMA
SLOVENSKI PISATELJ (FRAN, 1831-1887)								OPOMBE, PRIPOMBE ENAKI ČRKI						
SKANDI- NAVSKO MOŠKO IME						PLESNA PRIREDITEV, KJER SE PLEŠE OB TEHNO GLASBI				AM. JEZIKO- SLOVEC (CHOMSKY) SLO. IGRALKA (FINA)				
REKA V SPANJI (TEJO)					OLJČNI NASAD DELAVNOST							ZORAN ILNIKAR LITUJ		
SLOVESNA INSTRU- MENTALNA GLASBA V 16. IN 17. STOL.								PRVOTNI PREBIVALEC ITALIJE UPRAVNIK						
			ALUMINIJ 2007	GEORGE IRVING MESTO V AM. ZVEZNI DRŽAVI ILLINOIS			GLINASTA PIŠČAL HRV. PLAVALKA (GLIGORIO)							
				IZRAELSKI POLITIK (OPHIR)						DALMA- TINSKO ŽENSKO IME	HRVAŠKI IGRALEC (ŠERBED- ŽIJA)			
				SLAVKO KOTNIK										
TALUM	KRMLNA RASTLINA	KONJSKI HLEV LAKOTA												
PETER GLAVAR			KUBANSKI POLITIK (RAUL) VNAŠANJE PODATKOV				INDIJSKI IGRALEC (KABIR), SANDOKAN RUSKI POLITIK (LEV DAVIDOVIČ)					ZDRAVKO OCVIRK	ENO OD IMEN SLO. MESLON -ARJA BARAGE	SESTAVNI DEL ŠKOTSKIH IN IRSKIH PRIIMKOV
AMERIŠKI PEVEC (PRESLEY, 1935-1977)						TREVOR NUNN ELEKTRIN BRAT			FERMENT SOL JODOVE KISLINE					
ZDRAVI- LIŠČE										DEBELNA ROGOVILA (NAREČNO) NOČNI LOKAL				
SLOVENSKI OPERNI PEVEC (DARIAN)				VRBA IVA (NAREČNO)	ŠPORTNA ZVRST, RVANJE POJAV NA VODI									
								ŠVEDSKI PEŠNIK (OLOF VON, 1708-1763) LOJZE SLAK						TANTAL
				GLASBILLO, KI ZVENI OKTAVO NIŽJE OD KLARINETA										
				PEVEC, KI POJE ALT							MOČVIRSKI ALI VODNI PURAN			

Delam varno. Uporabljam zaščitne čevlje.

